

UNIVERZITET U SARAJEVU
FAKULTET POLITIČKIH NAUKA
ODSJEK ZA SOCIJALNI RAD

**„ULOGA CENTRA ZA SOCIJALNI RAD U ZAŠTITI ŽENA
OD NASILJA U PORODICI“**

-magistarski rad-

Kandidatkinja:

Amra Hebilović

Broj indexa:892 /II-SW

Mentor:

Prof.dr.Sanela Bašić

Sarajevo, oktobar 2024.

ODSJEK ZA SOCIJALNI RAD

**„ULOGA CENTRA ZA SOCIJALNI RAD U ZAŠTITI ŽENA
OD NASILJA U PORODICI“**

-magistarski rad-

Kandidatkinja:

Amra Hebilović

Broj indexa:892 /II-SW

Mentor:

Prof.dr.Sanela Bašić

Sarajevo, oktobar 2024.

SADRŽAJ

UVOD	1
I METODOLOŠKI OKVIR RADA	2
1.1. Problem istraživanja.....	2
1.2. Predmet istraživanja.....	2
1.3. Ciljevi istraživanja.....	3
1.3.1. Naučni cilj istraživanja.....	3
1.3.2. Društveni cilj istraživanja.....	3
1.4. Hipoteze.....	4
1.4.1. Generalna hipoteza.....	4
1.4.2. Posebne hipoteze.....	4
1.5. Metode istraživanja.....	5
1.6. Kategorijalno pojmovni aparat.....	5
1.7. Vremensko određenje predmeta istraživanja.....	6
1.8. Prostorno određenje predmeta istraživanja.....	6
II TEORIJSKE OSNOVE RADA	7
2.1. Nasilje u porodici.....	7
2.1.1. Pojam nasilja u porodici.....	7
2.1.2. Oblici nasilja	10
2.1.3. Uzroci nasilja.....	11
2.1.4. Posljedice nasilja.....	11
2.2. Zaštita žena od nasilja u porodici.....	12
2.2.1. Zaštita žena od nasilja u porodici u zakonodavstvu BiH.....	12
2.2.2. Uloga centra za socijalni rad u zaštiti žena od nasilja u porodici.....	14
2.2.2.1. Postupanje centra za socijalni rad po prijavi nasilja.....	16
2.2.3. Zaštitne mjere-praćenje i izvršenje zaštitnih mjera.....	18

2.2.4. Uloga policije u u slučajevima nasilja u porodici.....	21
2.2.5. Uloga zdravstvenih ustanova u slučajevima nasilja u porodici.....	22
2.2.6. Uloga odgojno-obrazovnih ustanova u slučajevima nasilja u porodici.....	23
2.2.7. Uloga sigurne kuće u slučajevima nasilja u porodici.....	23
2.2.8. Uloga pravosuđa u slučajevima nasilja u porodici.....	24
2.2.9. Uloga medija u slučajevima nasilja u porodici.....	25
2.3. Multisektorski odgovor na nasilje u porodici.....	25
III REZULTATI ISTRAŽIVANJA.....	26
3.1. Rasprostranjenost nasilja u porodici na području Grada Cazina.....	26
3.2. Rezultati istraživanja i analiza.....	27
IV ZAKLJUČAK.....	45
V LITERATURA.....	48
VI PRILOZI.....	50
Izjava o autentičnosti rada.....	55

UVOD

Porodica, kao najvažniji segment društva, treba da bude jaka i stabilna kako bi se stvorilo isto tako jako i stabilno društvo. Ono što može narušiti tu stabilnost jesu problemi koji se dešavaju unutar porodice, a posljedice tih problema mogu biti različite. Kao najtežu posledicu izdvajamo nasilje među članovima porodice, a najčešće je to nasilje nad ženama u porodici. Problem nasilja nad ženama je sve češće prisutan u našem društvu, ali i dalje društvo nasilje posmatra kao privatnu stvar, odnosno problem koji se treba rješavati unutar porodice. Iako su takva mišljenja još prisutna među društvom, u posljednje vrijeme pokrenulo se pitanje zaštite žena od nasilja u porodici, a razlog tome su nažalost brutalna nasilja nad ženama u BiH koja su rezultirala ubojstvom. Prema podacima Agencije za ravnopravnost spolova u BiH je 47% žena doživjelo neki od oblika nasilja. U Bosni i Hercegovini postoje adekvatni zakoni za zaštitu od nasilja u porodici, ali primjena tih zakona u praksi često ne pruža dovoljnu zaštitu žrtvama nasilja u porodici, te upravo zbog toga žrtve nemaju povjerenje u rad nadležnih institucija (Mušić, 2018). Žrtve nasilja većinom nisu upoznate sa zakonima niti sa svojim pravima i ne znaju u koju se instituciju mogu obratiti za pomoć. Zbog toga je veoma važno omogućiti da te informacije dođu do žrtava nasilja kako bi im se pružila adekvatna zaštita. Nadležne institucije koje se bave problematikom nasilja u porodici imaju obavezu i odgovornost pružiti podršku i zaštitu žrtvama nasilja u porodici, a s ciljem prevencije negativnih posljedica na fizičko i mentalno zdravlje, kao i tragičnih događaja.

Pronalaženje efikasnih rješenja za smanjenje ovog složenog problema kao što je nasilje u porodici, kao i rad na prevenciji zahtijeva rad nadležnih institucija. Institucije socijalne zaštite, policije, pravosuđa, obrazovanja i zdravstva treba da imaju multisektorski pristup u radu na ovoj problematici kako bi se pružila što bolja zaštita žrtvama nasilja. U svom radu pokušaću približiti ulogu centra za socijalni rad u zaštiti žena od nasilja u porodici s obzirom da je to institucija koja ima veoma važnu ulogu u zaštiti žena od nasilja u porodici, rada na prevenciji, te uključenosti u slučaj od same prijave nasilja pa sve do zatvaranja slučaja.

I METODOLOŠKI OKVIR RADA

1.1. Problem istraživanja

Nasilje nad ženama je problem o kojem se u društvu ne govori dovoljno iako se dešava da takvi slučajevi završe tragično, odnosno dođe do ubojstva žene. Žene koje trpe nasilje u većini slučajeva nisu dovoljno informirane o tome ko im može pružiti zaštitu i na koji način te zbog toga nemaju dovoljno povjerenja u nadležne institucije i često iz tih razloga nasilje ostaje neprijavljeno. Stav društva je da je porodica privatna stvar, ali ovim stavom se o nasilju u porodici šuti. Žene i djeca su oni koji u porodici imaju manju moć, te su zbog toga često prinuđeni da šute o nasilju koje trpe smatrajući da nemaju dovoljnu podršku i zaštitu. Jedan od problema je i nedovoljna primjena postojećih zakona o zaštiti od nasilja u porodici u praksi iako Bosna i Hercegovina raspolaže sa zadovoljavajućim pravnim međunarodnim i domaćim okvirom koji pomažu u prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama. Problem predstavlja i činjenica da društvo nije dovoljno upućeno u rad centra za socijalni rad, odnosno koje su to usluge koje sve mogu pružiti u svom radu, a pogotovo da je uloga centra za socijalni rad veoma važna u zaštiti žena od nasilja u porodici, te je ta nedovoljna informiranost razlog zašto žrtve nasilja rijetko prijavljuju nasilje direktno u centar za socijalni rad. Saradnja institucija i multisektorski odgovor na nasilje u porodici pruža efikasniju zaštitu žena od nasilja.

1.2. Predmet istraživanja

Predmet ovog istraživanja je uloga centra za socijalni rad u zaštiti žena od nasilja u porodici. Istraživanjem će se ispitati na koji način centar osigurava osnovne životne potrebe žrtvi nasilja, na koji način se zbrinjava žrtva nasilja, kako centar djeluje u kriznim situacijama i kako se provodi psihosocijalni tretman sa žrtvom i nasilnikom u centru te na koje prepreke u radu sa istima nailazi. Također će se ispitati da li centar vrši praćenje izvršenja zaštitnih mjera i kako te kako se na taj način žrtva može zaštititi. Pored navedenog, ispitaće se i koliko centar za socijalni rad radi na prevenciji nasilja u porodici i da li se toj prevenciji pristupa multisektorski.

1.3. Ciljevi istraživanja

1.3.1. Naučni cilj istraživanja

Naučni cilj rada jeste sticanje naučnog saznanja o predmetu istraživanja. Naučni ciljevi treba da pruže pouzdane informacije, te da doprinesu dubljem upoznavanju problematike nasilja. Naučni cilj ovog istraživanja jeste da se naučnim putem utvrdi trenutno stanje kada je u pitanju zaštita žena od nasilja u porodici. Nakon toga, neophodno je utvrditi šta je to potrebno realizovati kako bi smo dobili naučno saznanje o predmetu kao cjelini. Cilj ovog istraživanja jeste doći do odgovora na pitanje koja je to uloga centra za socijalni rad u zaštiti žena od nasilja u porodici, na koji način i u kojoj mjeri centar osigurava tu zaštitu. S obzirom da je nadležnost centra u oblasti nasilja u porodici definirana članovima iz Zakona o zaštiti nasilja u porodici ispitaće se da li centar adekvatno postupa po zakonskim okvirima. Često se fokus stavlja na psihosocijalnu podršku žrtvama nasilja u porodici, dok je rad sa počiniocima uglavnom zanemaren, tako da će jedan od ciljeva biti istražiti koliko se centar bavi sa počiniocima nasilja i koliko taj rad može značiti za zaštitu žrtava od nasilja. Kako je već navedeno, Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici definirane su obaveze organa starateljstva, a članom 42. propisana je obaveza Centra da prati izvršenje izrečenih mjera, obavještava nadležni sud o izvršenju mjere, predlaže prekid ili produženje ili zamjenu mjere drugom mjerom, te će u svom istraživanju takođe utvrditi koliko to može biti značajno za zaštitu žrtve i koje su to prednosti i nedostaci zaštitnih mjera. Još jedan cilj ovog istraživanja je doći do saznanja o tome koliko centar radi na prevenciji nasilja u porodici, da li postoji međusektorska saradnja i da li i u kojoj mjeri prevencija doprinosi smanjenju nasilja.

1.3.2. Društveni cilj istraživanja

Primarni i osnovni cilj je pomoći ženama žrtvama nasilja da dobiju odgovarajuću zaštitu, te da ne budu stigmatizirane i diskriminirane od strane društva. Rezultati ovog istraživanja mogu doprinijeti povećanju svijesti društva o nasilju nad ženama, kao i senzibilizaciji javnosti o problemu. Rezultati istraživanja također mogu doprijeti osnaživanju žrtava nasilja kako bi prijavile nasilje, kao i na promociji rada centra za socijalni rad kao institucije koja ima veoma važnu ulogu u zaštiti ženama od nasilja u porodici.

1.4. Sistem hipoteza

1.4.1. Generalna hipoteza

Shodno zakonskoj regulative, centri za socijalni rad u cilju zaštite žena od nasilja u porodici dužni su osigurati osnovne životne potrebe žrtvi nasilja, što znači zdravstveno, socijalno i materijalno zbrinjavanje i pravo osiguranja pravne pomoći za rješavanje socijalnog, ekonomskog i drugog statusa, zbrinuti žrtvu nasilja, djelovati u kriznim situacijama, raditi sa žrtvom i nasilnikom, pratiti izvršenje izrečenih zaštitnih mjera i radi na prevenciji nasilja u porodici. Međutim, nedostatak finansijskih sredstava, nedostatak stručnog kadra u centrima za socijalni rad, nedovoljna stručna obučenosť za rad u oblasti porodičnog nasilja, nedovoljan broj sigurnih kuća, nedovoljna informiranost društva o oblicima zaštite koju centar može pružiti, kao i nedovoljna prevencija nasilja doprinose tome da se žrtvi nasilja ne može obezbjediti adekvatna zaštita.

1.4.2. Posebne hipoteze

1. Centar za socijalni rad često ne može osigurati žrtvi nasilja sve osnovne životne potrebe zbog nedostatka finansijskih sredstava.
2. U Gradu Cazinu ne postoji privremeni smještaj za hitno zbrinjavanje žrtve nasilja, te sve žrtve se upućuju na smještaj u Sigurnu kuću u Bihaću koja je jedina na USK.
3. Dešava se da se žrtvi nasilja ne može obezbjediti smještaj zbog popunjenih kapaciteta sigurne kuće.
4. Nakon izlaska iz Sigurne kuće žrtve moraju same sebi obezbjediti dugoročno stambeno i materijalno pitanje jer je pomoć Centra kratkoročna te je žrtva ponekad i primorana vratiti se nasilniku jer je finansijski ovisna o istom.
5. U centrima za socijalni rad nisu obezbjeđena dovoljna finansijska sredstva namjenjena žrtvama nasilja.
6. Osobe koje su počinile nasilje nerijetko odbijaju suradnju sa Centrom te je rad s istima otežan.

7. Izrečene zaštitne mjere često ne postižu svoju svrhu, nasilnici krše mjere, te žrtve često ostaju sa nasilnicima u istom stambenom prostoru te je teško provoditi zaštitne mjere.
8. Nedostatak socijalnih radnika i stručnih radnika (psihologa, pedagoga) u centrima za socijalni rad, kao i preopterećenost centara sa administrativnim poslovima dovode do toga da se stručni radnici ne mogu u punom kapacitetu posvetiti problematici nasilja u porodici niti se baviti prevencijom nasilja.
9. Neadekvatno postupanje nadležnih institucija kao stručnih radnika i nezadovoljavajuća primjena zakonskih odredaba utječu na povećanje broja žrtava nasilja.
10. Žene žrtve nasilja nisu dovoljno informirane o oblicima zaštite koju pruža centar za socijalni rad, finansijski su ovisne o počioniocima nasilja i zbog toga ne prijavljuju nasilje.

1.5. Metode istraživanja

U ovom radu provodiće se teorijsko-empirijsko istraživanje. Kako bi dokazali opravdanost istraživanja i postavljenih hipoteza u radu će biti korištene metode analize sadržaja, metoda ankete i intervjua i statistička metoda.

1.6. Kategorijalno pojmovni aparat

SOCIJALNI RAD – Profesija socijalnog rada promoviše socijalne promjene, rješavanje problema kroz međuljudske odnose i osnaživanje i oslobođenje ljudi kako bi se poboljšala njihova dobrobit (Međunarodna federacija socijalnih radnika IFSW).

SOCIJALNI RADNIK je profesionalac koji pomaže ljudima u prevazilaženju različitih životnih problema i izazova.

PORODICA jeste životna zajednica roditelja i djece i drugih krvnih srodnika, srodnika po tazbini, usvojlaca i usvojenika i osoba iz vanbračne zajednice ako žive u zajedničkom domaćinstvu (Porodični Zakon FBiH, član 2).

ŽENA - Pod terminom žena podrazumijeva se “svaka odrasla osoba, uključujući suprugu, ženu sa kojom je počinitelj u intimnoj vezi, vanbračne partnerke, bivše supruge, prijateljica, rođaka ili žena koja radi u domaćinstvu.

NASILJE označava odnos između dviju strana u kome jedna strana upotrebom ili samom prijetnjom upotrebe sile utječe na drugu stranu. Nasilje je svjesna okrutnost usmjerena prema drugima s ciljem stjecanja moći pomoću nanošenja psihičke i/ili fizičke boli.

NASILJE U PORODICI je ponašanje kojim jedan član porodice ugrožava tjelesni integritet, duševno zdravlje ili mir drugog člana porodice. Nasilje u porodici je obično pojam koji se odnosi na nasilje između supružnika ili supružničko zlostavljanje, ali također može da se odnosi i na nevjenčane intimne partnere ili jednostavno ljude koji žive zajedno.

ŽRTVA NASILJA je svaki član porodice koji je izložen radnjama nasilja u porodici nasilja (Zakon o zaštiti od nasilja u porodici FBiH, Član 2).

NASILNA OSOBA je član porodice koji vrši radnje nasilja (Zakon o zaštiti od nasilja u porodici FBiH, Član 2).

1.7. Vremensko određenje predmeta istraživanja

Istraživanje će obuhvatiti trogodišnji period, odnosno od početka 2021.godine do kraja 2023.godine.

1.8. Prostorno određenje predmeta istraživanja

Istraživanje obuhvata područje Grada Cazina. U svrhu istraživanja biće korišteni podaci različitih institucija na području Grada Cazina, a u istraživanju će učestvovati građani Grada Cazina.

II TEORIJSKE OSNOVE RADA

2.1. Nasilje u porodici

Nasilje kao globalni fenomen prisutan je u svim zemljama svijeta. Nasilje predstavlja jedan od najučestalijih oblika kršenja ljudskih prava. Žrtve nasilja mogu biti svi, ali uglavnom su to žene i djeca. Prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije¹ skoro trećina žena širom svijeta doživjele su nasilje od strane intimnog partnera, a čak 38% od ukupnog broja ubijenih žena, ubio je partner ili supružnik. Dakle, prema svjetskoj statistici svaka treća žena je tokom svog života iskusila jedan od oblika nasilja od strane bračnog ili intimnog partnera. Nasilje postoji od prve zajednice muškarca i žene, ali smatra se da je pojava nasilja otkrivena 60-ih godina prošlog stoljeća kada su urađena prva istraživanja, prvo o nasilju nad djecom, a zatim 70-ih godina o nasilju nad ženama. Što se tiče nasilja u porodici u BiH, ono je sve do unazad dvadeset godina bilo u domenu privatne sfere, ali zalaganjem nevaldinih organizacija počelo se posmatrati kao društveni problem. Za nasilje u bosanskohercegovačkom društvu specifično je da se ono ogleda u patrijarhalnom obrascu življenja, ono se najčešće usvaja od najranijeg djetinjstva i prenosi na buduće generacije. S obzirom na navedeno, može se zaključiti da nasilje nije dio genetskog naslijeđa, nego naučeni obrazac ponašanja. Dominacija muškarca u svim sferama života doprinosi vjerovanjima da je za nasilje kriva žena, da ona izaziva muškarca i zbog toga zaslužuje nasilje koje joj se dešava. Od žene se tad očekuje da šuti o nasilju predstavljajući nasilje koje joj se dešava kao njenu sramotu.

2.1.1. *Pojam nasilja u porodici*

Nasilje, kao društvena pojava shvata se na različite načine pa tako i postoje različite definicije nasilja. Nasilje predstavlja kršenje osnovnih ljudskih prava bilo da se radi o ženama, djeci ili starim osobama.

¹ Svjetska zdravstvena organizacija, SZO (eng. World Health Organization, WHO) je posebna organizacija Ujedinjenih naroda koja djeluje kao koordinirajuće tijelo međunarodnog javnog zdravstva. Osnovana je 7. aprila 1948. godine sa sjedištem u Ženevi u Švicarskoj.

Prema Giddensu nasilje u porodici možemo definisati kao fizičko zlostavljanje jednog ili više članova porodice od strane nekog njenog člana. Ono što je specifično za ovu definiciju jeste to da Giddens pominje samo fizičko zlostavljanje iako znamo da postoji više vrsta nasilja.

Nasilje se može definisati i kao „skup ponašanja čiji je cilj kontrola nad drugim osobama uporabom sile, zastrašivanjem i manipulacijom“ (Ajduković i Ajduković, 2010).

U Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici FBiH u članu 7 stoji da se smatra da postoji nasilje u porodici ukoliko postoje osnove sumnje da su učinjene radnje kojim član porodice nanosi fizičku, psihičku ili seksualnu bol ili patnju i/ili ekonomsku štetu, kao i prijetnje koje izazivaju strah od fizičkog, psihičkog ili seksualnog nasilja i/ili ekonomske štete kod drugog člana porodice.

Radnje nasilja u porodici ili prijetnje tim radnjama, u smislu stava 1.ovog člana, su:

- 1) svaka primjena fizičke sile na fizički ili psihički integritet člana porodice,
- 2) svako postupanje jednog člana porodice koje može prouzrokovati ili izazvati opasnost da će prouzrokovati fizičku ili psihičku bol ili patnju,
- 3) prouzrokovanje straha ili osobne ugroženosti ili povrede dostojanstva člana porodice ucjenom ili drugom prinudom,
- 4) fizički napad člana porodice na drugog člana porodice, bez obzira na to da li je nastupila fizička povreda ili nije,
- 5) verbalni napad, vrijeđanje, psovanje, nazivanje pogrđnim imenima, te drugi načini grubog uznemiravanja člana porodice od drugog člana porodice,
- 6) seksualno uznemiravanje,
- 7) uhođenje i svi drugi slični oblici uznemiravanja drugog člana porodice,
- 8) oštećenje ili uništenje zajedničke imovine ili imovine u posjedu,
- 9) upotreba fizičkog nasilja ili prouzrokovanje straha sa ciljem oduzimanja prava na ekonomsku nezavisot zabranom rada ili držanjem člana porodice u odnosu zavisnosti ili podređenosti,
- 10) upotreba fizičkog i psihičkog nasilja prema djeci i zanemarivanje u njihovom odgoju,
- 11) fizičko i psihičko nasilje prema starim, iznemoglim osobama i zanemarivanje u njihovom njegovanju i liječenju,

12) nasilna izolacija ili ograničenje slobode kretanja člana porodice i

13) propuštanje dužne pažnje i nepružanje pomoći i zaštite članu porodice i pored obaveze prema zakonu.²

U gore navedenoj definiciji nasilja Zakon prepoznaje različite oblike nasilja i radnje koje se smatraju nasiljem. Nasilje je globalna pojava i prisutna je u svim društvima svijeta. Ono nije izolirani, pojedinačan događaj nego obrazac ponavljajućih ponašanja.

Svjetska zdravstvena organizacija (engl. World Health Organization, skr. WHO) (2021) definiše nasilje kao „namjernu upotrebu fizičke sile ili moći, prijetnje ili stvarnosti, protiv sebe, druge osobe ili grupe ili zajednice, koja rezultira ili ima visoku vjerovatnost da će rezultirati povredom, smrću, psihičkom ozljedom, nerazvijenošću ili lišavanjem.“

Nasilje u porodici označava svako djelo fizičkog, seksualnog, psihičkog odnosno ekonomskog nasilja do kojeg dođe u porodici ili domaćinstvu odnosno između bivših odnosno sadašnjih supružnika odnosno partnera, nezavisno od toga da li učinilac dijeli ili je dijelio domaćinstvo sa žrtvom. (Konvencija Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, 2011)

Nasilje nad ženama označava kršenje ljudskih prava i oblik diskriminacije nad ženama i predstavlja sva djela rodno zasnovanog nasilja koja dovode do, odnosno mogu da dovedu do, fizičke, seksualne, psihičke odnosno ekonomske povrede odnosno patnje za žene, obuhvatajući i prijetnje takvim djelima, prinudu odnosno arbitrarno lišavanje slobode, bilo u javnosti ili u privatnom životu. (Konvencija Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, 2011)

Pekinška platforma (1995) nasilje nad ženom određuje kao bilo koji čin koji rezultira ili bi mogao rezultirati fizičkom, seksualnom ili psihološkom štetom i patnjom žene, uključujući prijetnje takvim činom, prinudom ili samovoljnim lišavanjem slobode, u javnom i privatnom životu.

² Zakon o zaštiti od nasilja u porodici („Službene novine Federacije BiH“, broj 20/13)

Žrtva nasilja može biti bilo ko, ali najčešće su to žene ili djevojke, kao i djeca. Nasilje nad ženama se ne dešava zbog ponašanja žene, već je to ustvari posljedica sistema patrijarhata u kome muškarci imaju moć, a nasiljem nad ženama održavaju tu svoju moć. Kao posljedica dugotrajne izloženosti žene raznim oblicima nasilja dešava se femicid, odnosno ubistvo žene. Femicid je najekstremniji oblik nasilja nad ženama, a svoje korijene ima u neravnopravnom položaju žena i muškaraca u društvu. Prema Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji (engl. World Health Organization, skr. WHO) (2021) većinu slučajeva femicida počine partneri ili bivši partneri, pri čemu je prije toga često prosutno zlostavljanje, prijetnje ili zastrašivanje, seksualno nasilje ili situacije u kojima žene imaju manju moć ili manje sredstava od svojih partnera.

2.1.2. *Oblici nasilja*

Nasilje u porodici se manifestira na više načina, a najčešći oblici nasilja su fizičko, psihičko, seksualno i ekonomsko.

- a) **Fizičko nasilje** odnosi se na namjerno nanošenje tjelesnih povreda i vrši se na različite načine i različitim sredstvima kao što je udaranjem rukama, nogama ili nekim drugim predmetima, guranjem, čupanjem kose, štipanjem, davljenjem i slično. Fizičke povede su jasan znak da se dešava nasilje u porodici.
- b) **Psihičko nasilje** odnosi se na psihičku prisilu koja uzrokuje osjećaj straha, usamljenosti i uznemirenosti. Psihičko nasilje ima mnogo oblika kao što su različite zabrane, uvrede, ismijavanje u javnosti, omalovažavanje, ucjene, konrola kretanja, prijetnje i slično. Kroz psihičko nasilje nasilnici stiču moć i kontrolu nad žrtvom. Žrtve nasilja često ne prepoznaju da im se dešava psihičko nasilje sve dok to ne pređe u neki drugi oblik nasilja, najčešće fizičko.
- c) **Ekonomsko nasilje** odnosi se na uskraćivanje osnovnih sredstava za život, odnosno nejednaku kontrolu nad zajedničkim resursima, uskraćivanje pristupa novcu, zapošljavanju ili edukaciji. Ekonomsko nasilje nad ženama predstavlja ekonomsku ovisnost žene o muškarcu koja može biti posljedica zlostavljanja i kontrole, a može biti uzrok nemogućnosti ženinog odlaska i prekida nasilne veze.

- d) Seksualno nasilje** je svaki seksualni čin počinjen protiv volje druge osobe i ono obuhvata psihičko i fizičko seksualno nasilje, a odnosi se na seksualno uznemiravanje, neželjene seksualne primjedbe, neželjeni fizički kontakt, silovanje, incest i seksualnu zloupotrebu.

2.1.3. Uzroci nasilja

Nasilje je kao pojava oduvijek postojalo i danas je rašireno u društvu. Ono se tumači na različite načine, pa tako i postoje i različita shvatanja o uzrocima nasilja. Za shvatanje uzroka nasilja važna je ličnost i interakcija ličnosti sa socijalnom okolinom gdje se mogu dešavati razne životne povoljne i nepovoljne situacije. Uzrok nasilja leži u naučenom obrascu ponašanja, odgojnom kontinuitetu kojem doprinose i obrazovni, sociološki, ekonomski zdravstveni i drugi faktori. Kako nema značajnih razlika u pojavi nasilja u porodici na osnovu životnog standarda, finansijskog stanja i obrazovnog statusa, može se utvrditi da je nasilje u porodici naučen obrazac ponašanja integriran u izgradnju kako individualnih identiteta, tako na kraju i društvenog kolektiva koji ovo ponašanje smatra prihvatljivim uz direktnu povezanost sa patrijarhalnim društvom (Hrnčić, Bećirović, 2018). Glavni faktori rizika koji dovode do pojave nasilja su nisko obrazovanje, siromaštvo porodice, izloženost nasilja u djetinjstvu, prihvaćanje uvjerenja o većim pravima muškarca, prihvaćanje tradicionalnih rodnih uloga, dominacija muškarca u odnosu, ovisnosti, poremećaji ličnosti. Prisutnost ovih faktora ne znači da će i doći do nasilja u porodici, a takođe i u porodicama gdje nisu prisutni navedeni faktori može doći do pojave nasilja. Postoje različite teorije zašto ljudi vrše nasilje jedni nad drugima, a u literaturi su zastupljene teorija porodičnih sistema, feministička teorija, teorija moći, teorija socijalnog učenja, teorije individualnih razlika i dr.

2.1.4. Posljedice nasilja

Nasilje može imati različite posljedice, a najviše se odnose na fizičko i psihičko zdravlje žrtve nasilja. Pored dugotrajnih posljedica koje nasilje ostavlja na psihološko zdravlje, ostavlja jake posljedice i na socijalni život žrtve nasilja. Žene su te koje su najčešće žrtve nasilja u

porodici i kao takve često gube samopouzdanje, povučene su u sebe, zbog osjećaja srama ostaju same i izolirane od društva. Fizičke posljedice nasilja su vidljive okom, ali ono što ostaje sakriveno jesu emocionalne posljedice koje mogu biti puno gore od fizičkih i mogu dovesti žrtvu nasilja do stanja depresije, anksioznih stanja, a na kraju i do samoubistva.

Svaki oblik nasilja ostavlja posljedice na žrtve nasilja, bilo da se radi o fizičkom, psihičkom, seksualnom ili drugom obliku nasilja. Nasilje ne ostavlja dugotrajne posljedice samo na žrtvu nasilja, nego i na porodicu žrtve, kao i na zajednicu u kojoj živi.

2.2. Zaštita žena od nasilja u porodici

Iako se nasilje još uvijek u društvu posmatra kao privatni problem, a ne problem čitavog društva, žene žrtve nasilja dopijevaju u središte društvenog interesovanja interesovanja zahvaljujući promjenama u zakonu. Žene žrtve nasilja većinom nisu upoznate s tim gdje potražiti pomoć i ko im može pružiti zaštitu i zbog toga je bitno informisati javnost o tome kako bi ohrabрили žene žrtve nasilja da prijave nasilje nadležnim institucijama. Kako bi se pružila što efikasnija zaštita ženama žrtvama nasilja, neophodan je multiresorni, integriran i sveobuhvatan sistem zaštite i podrške žrtvama nasilja.

2.2.1. Zaštita žena od nasilja u porodici u zakonodavstvu BiH

U međunarodnim okvirima postoje brojni instrumenti kojima je nasilje u porodici definirano kao rodno zasnovano nasilje i kao takvo predstavlja kršenje ljudskih prava. Dva ključna obavezujuća instrumenta za BiH su Konvencija UN-a o eliminaciji svih oblika diskriminacije žene (CEDAW)³ i Konvencija Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija).⁴ U skladu sa međunarodnim standardima, države su odgovorne za suzbijanje, provođenje istrage i krivično gonjenje svih oblika kršenja ljudskih

³ Konvencija UN-a o eliminaciji svih oblika diskriminacije žene (CEDAW) je međunarodni ugovor koji je 1979.godine usvojila Opća skupština Ujedinjenih naroda. Opisana je kao međunarodna ženska Povelja o pravima uspostavljena 3.maja 1981.godine, a ratificiralo je 189 država.

⁴ Istanbulska Konvencija- BiH je ratificirala Konvenciju u novembru 2013.godine ("Službeni glasnik BiH", broj 19/13)

prava. Ova obaveza odnosi se i na nasilje u porodici, jer ono predstavlja kršenje temeljnih ljudskih prava. Nasilje u porodici također sadrži značajnu komponentu rodne diskriminacije, te se zato, u velikoj mjeri preklapa sa pojavom nasilja nad ženama (Misija OSCE-a u BiH, Krivična odgovornost i sankcioniranje počinitelaca nasilja u porodici- Analiza i preporuke o krivičnopravnim sankcijama u predmetima nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini, 2011).

BiH je ratificirala Istanbulsku konvenciju 2013.godine čime se obavezala na poduzimanje zakonodavnih i drugih mjera radi osiguranja pravnog, institucionalnog i organizacionog okvira za prevenciju nasilja nad ženama, zaštitu žrtava nasilja te kažnjavanje počinitelja nasilja. Ova konvencija predstavlja prvi pravno obavezujući akt Vijeća Evrope u oblasti sprečavanja i borbe protiv nasilja nad ženama i ovim aktom se promovira nulta tolerancija na nasilje. Nasilje u porodici se u FBiH prepoznaje kao krivično djelo od 2003.godine čime se želi sankcionirati i spriječiti nasilje u porodici. Zakoni koji se direktno tiču nasilja nad ženama su Zakon o ravnopravnosti spolova Bosne i Hercegovine⁵, Zakon o zaštiti od nasilja u porodici FBiH⁶ i Krivični zakon FBiH⁷. Pored navedenih zakona, postoji i niz politika u vidu strateških dokumenata koji su usmjereni isključivo na prevenciju nasilja nad ženama, a jedan takav značajan dokument je Strategija za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici u FBiH. BiH je 2003.godine usvojila Zakon o ravnopravnosti spolova u BiH, a na osnovu tog zakona ustanovljena je i Agencija za za ravnopravnost spolova čiji je zadatak praćenje primjene zakona, a tu obavezu imaju i gender centri. Ovim zakonom nasilje po osnovu spola došlo je u centar društvenog interesovanja, a državi nametnuta obaveza poduzimanja odgovarajućih mjera i aktivnosti u pružanju zaštite ženi žrtvi nasilja. Ovaj zakon utvrđuje i kaznene odredbe vezano za nasilje, unemiravanje i seksualno uznemiravanje određujući ih kao krivično djelo. Zakon o zaštiti od nasilja u porodici je usvojen 2005.godine te su tad započete aktivnosti na prevenciji i borbi protiv nasilja u porodici. Novi Zakon o zaštiti od nasilja u porodici je usvojen 2013.godine i ovim zakonom se precizira pojam porodice i nasilje u porodici, vrsta i svrha zaštitnih mjera za osobe koje su počinile radnje nasilja u porodici, način i postupak izricanja zaštitnih mjera, zaštita žrtve od nasilja u porodici, međusobna povezanost svih subjekata koji su u funkciji zaštite od nasilja u porodici i druga pitanja od značaja za zaštitu od nasilja u porodici. Porodični zakon

⁵ Zakon o ravnopravnosti spolova BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 32/10)

⁶ Zakon o zaštiti od nasilja u porodici („Službene novine FBiH“, broj 20/2013 i 75/2021)

⁷ Krivični zakon FBiH („Službene novine FBiH“, broj 36/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14 i 76/14)

FBiH⁸ jasno propisuje zabranu nasilničkog ponašanja bračnog partnera ili bilo kojeg drugog člana porodice. Porodični zakon nasilje u porodici ne spominje ni u jednom članu kao razlog za prestanak braka, ali se u nekim dijelovima mogu prepoznati naznake nasilja, naprimjer u slučaju poništenja braka koji je sklopljen u strahu i prijetnji ili razvod braka zbog teško i trajno poremećenih bračnih odnosa. Krivični zakon je stupio na snagu prije usvajanja Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, te je u ovom Zakonu nasilje određeno kao krivično djelo. U članu 222. ovog Zakona krivično djelo nasilje u porodici čiji učinitelj, kao i žrtva, može biti isključivo član porodice i pored osnovnog, ima pet teže kvalifikovanih oblika djela (Krivični zakon FBiH). U posljednje vrijeme često se govori o femicidu kao društvenom problemu. Femicid se može definisati kao zločin iz mržnje nad osobama ženskog spola motiviran spolom žrtve. Uzroke femicida treba tražiti u položaju žena i rodnim ulogama koje vladaju u patrijarhalnom društvu. U BiH su prisutni slučajevi femicida, ali se djela ne kvalifikuju kao takva već se procesuiraju prema odredbama Krivičnog zakona kojim su regulisane različite vrste ubojstva. U 2023. godini Parlament FBiH zajedno sa predstavnicima civilnog sektora pokrenuo je inicijativu za izmjenu Krivičnog zakona kojima se traži da se kao posebno krivično djelo uvrsti femicid.

Provođenje zakonskih odredaba u BiH u zaštiti od nasilja u porodici nailazi na niz problema, ali sa druge strane pravni okvir u BiH je u značajnoj mjeri usklađen sa evropskim standardom. Zakonima koji su vezani za ovu oblast nastoji se pružiti zaštita žrtvama nasilja u porodici i zbog toga je bitan multidisciplinarni pristup koji podrazumijeva zajedničke intervencije različitih institucija, kao što su policijske i pravosudne institucije, službe socijalne i zdravstvene zaštite, obrazovne ustanove, kao i nevladine organizacije mediji, a u cilju rješavanja problema nasilja u porodici.

2.2.2. Uloga centra za socijalni rad u zaštiti žena od nasilja u porodici

Nadležnost organa starateljstva u oblasti nasilja u porodici definirana je u Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici FBiH, kao i u Porodičnom zakonu FBiH.

⁸ Porodični zakon FBiH („Službene novine FBiH“, broj 35/2005, 41/2005-ispr.31/2014 i 32/2019-odluka US)

Članom 380. Porodičnog zakona FBiH jasno je propisana obaveza stručnih radnika Centra za socijalni rad na prijavljivanje nasilja u porodici i na pružanje pomoći žrtvi nasilja (Porodični zakon FBiH).

Članom 31. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici propisana je obaveza Centra na osiguranje osnovnih životnih potreba žrtvi nasilja (socijalno, zdravstveno i materijalno zbrinjavanje, kao i pravo na pravnu pomoć) (Zakon o zaštiti od nasilja u porodici FBiH).

Članovima 33. i 34. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici FBiH propisana je obaveza Centra da uz prethodnu saglasnost žrtve nasilja, zbrine žrtvu nasilja smještajem u sigurnu kuću/drugu porodicu ili drugu ustanovu socijalne zaštite. Smještaj žrtve u sigurnoj kući/drugoj porodici ili ustanovi može trajati 6 mjeseci, izuzetno i duže uz prethodnu saglasnost Centra (Zakon o zaštiti od nasilja u porodici FBiH).

Članom 40. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici FBiH propisana je obaveza Centra da vodi evidenciju o izrečenim zaštitnim mjerama, osobama koje su štice zaštitnom mjerom i nasilnim osobama kojima su izrečene zaštitne mjere. Također članom 42. ovog Zakona propisana je obaveza Centra da prati izvršenje izrečenih mjera, obavještava nadležni sud o izvršenju mjere, predlaže prekid ili produženje ili zamjenu mjere drugom mjerom (Zakon o zaštiti od nasilja u porodici FBiH).

Žene širom svijeta su žrtve nasilja, bilo fizičkog, psihičkog, seksualnog ili ekonomskog bez obzira na njihovu dob, obrazovanje, ekonomski status. Najčešće žene doživljavaju nasilje od strane svog supruga, odnosno partnera. Žene žrtve nasilja često ne znaju kome se mogu obratiti kako bi prijavila nasilja, ko je nadležan da joj pruži pomoć i na koji način se može zaštititi i zbog toga je neophodno da im informacije o tome budu lako dostupne. Nadležne institucije za provođenje zakona sa ciljem zaštite žrtava nasilja su policija, centar za socijalni rad, tužilaštvo i sudovi, a čija je obaveza pružiti zaštitu i pomoć žrtvama. U svom radu baziraju se na ulogu centara za socijalni rad u zaštiti žena od nasilja u porodici jer je centar za socijalni rad polazna tačka koja omogućuje pristup pomoći žrtvama nasilja u porodici. S obzirom na prirodu posla koju obavlja centar za socijalni rad, službenici centra su u svakodnevnom kontaktu sa ženama žrtvama nasilja. Službenici centra informacije o nasilju u porodici dobiju konkretno kroz prijavu nasilja, kao i kroz druge kontakte sa žrtvama, najčešće u postupku posredovanja prije razvoda

braka kao i u postupcima zaštite najboljeg interesa maloljetne djece. Dosadašnja praksa pokazuje da najčešće centar saznanja o nasilju dobija kroz obavijest policije. Za postupanje centra po prijavi nasilja postoje jasne procedure, ali isto tako svaki slučaj je različit i zahtijeva dodatna postupanja. Cilj postupanja centra u slučajevima nasilja u porodici je unapređenje zaštite žrtava nasilja, prevencija nasilja, kao i razvoj mjera zaštite prava i dobrobiti osoba izloženih nasilju. Po prijavi nasilja centar je dužan hitno reagovati i osigurati zaštitu žrtvi. U radu sa žrtvama nasilja centar mora sa žrtvom postupati sa posebnom osjetljivošću i imati razumijevanja. Kako bi se pružila zaštita žrtvi nasilja, potrebno je da socijalni radnici budu osposobljeni i senzibilizirani, kao i da imaju dovoljna znanja o nasilju, a posebno o njegovim posljedicama na žrtvu nasilja. Jedan od problema sa kojima se susreću radnici centra za socijalni rad, pogotovo stručni radnici koji rade na referatu Nasilje u porodici je da se ne mogu u potpunosti posvetiti svome poslu, odnosno fokusirati se samo na probleamtiku nasilja s obzirom da je u centrima manjak stručnih radnika, opterećeni su i drugim poslovima koje moraju obavljati, odnosno jedan socijalni radnik radi na više različitih referata.

Centar za socijalni rad žrtvama nasilja pruža psihosocijalnu podršku, materijalnu pomoć, smještaj kao i sve druge vrste pomoći koje bi mogle doprinijeti osnaživanju žrtve. Radi pružanja što bolje zaštite žrtvama nasilja, stručni radnici centra treba da, osim rada sa žrtvom, rade i sa počiniocem nasilja jer takav tretman doprinosi tome da se smanji recidiv nasilja, odnosno da počinioc ne ponovi djelo nasilja. Za rješavanje problema nasilja veoma je važan multidisciplinarni pristup, odnosno važna je suradnja centra sa drugim nadležnim institucijama, kao i nevladinim sektorom. Pored najvažnije uloge centra, odnosno zaštita žrtvama nasilja, jedan od zadataka centra je i prevencija nasilja koja se takođe provodi kroz multidisciplinarni rad.

2.2.2.1. Postupanje centra za socijalni rad po prijavi nasilja u porodici

Zakonom su definisane obaveze institucija koje imaju bitnu ulogu u rješavanju slučajeva nasilja, a kao što je ranije navedeno jedna od važnih institucija koja radi na slučajevima nasilja u porodici je centar za socijalni rad.

Što se tiče obaveze prijave nasilja, u Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici FBiH stoji:

- Zdravstveni i socijalni radnici, nastavnici, odgajatelji, medicinske, obrazovne i druge ustanove i organi, kao i nevladine organizacije koji u obavljanju svoje dužnosti saznaju za učinjene radnje nasilja u porodici iz člana 7. stav 2. ovog zakona, dužni su odmah po saznanju prijaviti učinjene radnje nasilja u porodici nadležnoj policijskoj upravi.
- Prijavu iz stava 1. ovog člana dužni su dostaviti i članovi porodice, kao i svaki građanin koji sazna za učinjene radnje nasilja u porodici nadležnoj policijskoj upravi.
- Prijavu može podnijeti i žrtva nasilja u porodici.
- Prijavu iz stava 1. ovog člana dužni su dostaviti i članovi porodice, kao i svaki građanin koji sazna za učinjene radnje nasilja u porodici iz člana 7. stav 2. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, a posebno ako je žrtva nasilja djetete.
- Osoba koja ne izvrši obavezu prijavljivanja radnji nasilja u porodici iz člana 7. stav 2. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici čini prekršaj osim u slučaju kada nasilje u porodici prijavi žrtva nasilja (Zakon o zaštiti od nasilja u porodici FBiH).

U slučaju kad policija zaprimi prijavu nasilja u porodici, centar za socijalni rad je dužan da izađe na teren u porodicu u kojoj je prijavljeno nasilje zajedno sa policijskim službenicima. Prilikom terenske posjete, predstavnik centra obavlja razgovor sa članovima porodice kako bi došao do saznanja o tome šta se desilo. Na osnovu tih saznanja procjenjuje da li je potrebno izdvojiti žrtvu nasilja iz kuće ili počionica nasilja, te da li je potrebna liječnička pomoć. Ukoliko se procjeni da postoji opasnost za žrtvu ukoliko ostane sa počiniocem, predstavnik policije zajedno sa predstavnikom centra žrtvu nasilja prati u zdravstvenu ustanovu u kojoj se sačinjava zdravstvena anamneza i utvrđuju trenutne posljedice nasilja. Nakon toga, žrtva se smješta, te se vrši procjena da li se može smjestiti kod članova porodice ukoliko su spremni da je zbrinu ili se smješta u sigurnu kuću. Nakon smještaja žrtve nasilja, socijalni radnik ima obavezu da sačini Plan zaštite za žrtvu. Plan rada sadrži sva pitanja od značaja za žrtvu i njenu djecu (dužina boravka, zdravstvena zaštita, školovanje djece, procesuiranje nasilnika i sl). Žrtve nasilja za koje po prijavi nije postojala potreba smještaja nakon intervencije pozivaju se u centar za socijalni rad. U centru žrtvu prima stručni radnik, otvara predmet nasilja u porodici, i u radu sa žrtvom koristi sve raspoložive metode i tehnike rada, koje mu pomažu da utvrdi sve relevantne činjenice od značaja za zaštitu žrtve nasilja. Ukoliko žrtva ima maloljetnu djecu,

posebna pažnja se posvećuje njihovoj zaštiti. Cilj rada sa žrtvom nasilja je upoznati žrtvu nasilja sa njenim zakonom propisanim pravima, posebno sa pravima maloljetnog djeteta na zaštitu od svakog oblika nasilja i zanemarivanja. Nadalje, žrtvu treba upoznati i sa ovlastima koje ima centar, te sa postupanjem centra i mjerama i radnjama koje će u daljem postupku centar poduzimati, a koje su od posebne važnosti za zaštitu žrtve, odnosno sigurnost djeteta. Tokom rada sa žrtvom dužnost centra je pomoći joj kod ostvarivanja prava na besplatnu pravnu pomoć, prava na zdravstvenu pomoć, ili, ako za tim postoji potreba uputiti je u odgovarajuće savjetovalište.

Po potrebi, u rad sa žrtvom i djecom uključuju se drugi stručni radnici centra, ali i drugi stručnjaci za koje stručni radnik centra ili tim procijene da postoji potreba za njihovim uključivanjem (dječiji psihijatar, neuropsihijatar ili liječnici/stručnjaci drugih specijalnosti). Takođe, centar za socijalni rad može doći do saznanja o nasilju prilikom rada u postupcima koji se vode u centru, odnosno poremećeni porodični i bračni odnosi, posredovanje, dostavljanje mišljenja sudu u brakorazvodnim postupcima, u postupcima koje centar vodi za ostvarivanje prava po osnovu stanja socijalne potrebe i sl. Stručni radnici koji dođu do tih saznanja dužni su odmah obavijestiti nadležnu policijsku upravu, tužilaštvo, te poduzeti mjere i radnje iz okvira svojih nadležnosti na zaštiti osobe izložene nasilju (Hrnčić, Bećirović, 2018)

2.2.3. Zaštitne mjere-praćenje i izvršenje zaštitnih mjera

Prema Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici FBiH počiniocima nasilja u porodici mogu se izreći sljedeće zaštitne mjere:

1. Udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora i zabrana vraćanja u stan, kuću ili neki drugi stambeni prostor - zaštitna mjera udaljenja iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora i zabrana vraćanja u stan, kuću ili neki drugi stambeni prostor može se izreći osobi koja je učinila nasilje prema članu porodice sa kojim živi u stanu, kući ili nekom drugom stambenom prostoru, ako nadležni sud ocijeni da postoji opasnost da bi bez provođenja ove mjere nasilna osoba mogla ponovo učiniti radnje nasilja.

2. Zabrana približavanja žrtvi nasilja - zaštitna mjera zabrane približavanja žrtvi nasilja u porodici može se izreći osobi koja je učinila nasilje u porodici. U rješenju kojim sud izriče mjeru

zabrane približavanja žrtvi nasilja u porodici, nadležni sud će odrediti mjesta ili područja, te udaljenost ispod koje se nasilna osoba ne smije približiti žrtvi nasilja u porodici.

3. Zabrana uznemiravanja osobe izložene nasilju - zaštitna mjera zabrane uznemiravanja i uhođenja može se izreći osobi koja uznemirava ili uhodi člana porodice, a postoji opasnost da se takvo ponašanje ponovi.

4. Obavezan psihosocijalni tretman - zaštitna mjera obaveznog psihosocijalnog tretmana može se izreći nasilnoj osobi radi otklanjanja uzroka njenog nasilničkog ponašanja ili ako postoji opasnost da ta osoba nasilje ponovi.

5. Obavezno liječenje od ovisnosti - zaštitnu mjeru obaveznog liječenja od ovisnosti nadležni sud izreći će nasilnoj osobi koja je nasilje učinila pod uticajem ovisnosti od alkohola, opojnih droga ili drugih psihoaktivnih supstanci, ako postoji opasnost da se radnje nasilja ponove.

6. Privremeno lišenje slobode i zadržavanje - policijska uprava dužna je za svaki prijavljeni slučaj nasilja u porodici izaći na lice mjesta odmah po zaprimljenoj prijavi. Policijska uprava dužna je svaku osobu za koju postoje osnove sumnje da je počinila nasilje u porodici, lišiti slobode i zadržati je ako su ispunjeni uvjeti iz člana 153. Zakona o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine . U istom zakonu stoji da je svrha zaštitnih mjera osiguravanje nužne zaštite zdravlja i sigurnosti osoba izloženih nasilju, sprečavanje nasilja u porodici, te poduzimanje efikasnih mjera preodgoja i liječenja nasilnih osoba (Zakon o zaštiti od nasilja u porodici FBiH).

Postoji niz problema na koje se nailazi kad su u pitanju zaštitne mjere. Iako mogu doprinijeti zaštiti žrtve nasilja, često ne postižu svoju svrhu te počinioci krše mjere te bivaju samo novčano kažnjeni. Dalje postoji problem u pogledu zaštitnih mjera udaljenja, zabrane približavanja i zabrane uznemiravanja jer žrtve nasilja često ostaju u istom stambenom prostoru sa počiniocem tako da zaštitne mjere ne mogu postići svoju svrhu. Na problem nailazimo i kod mjera obavezan psihosocijalni tretman i obavezno liječenje od ovisnosti jer se počinioci ne odazovu na iste, a za to nemaju nikakvu sankciju. Kao što je ranije navedeno, članom 40. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici propisana je obaveza Centra da vodi evidenciju o izrečenim zaštitnim mjerama, osobama koje su štice zaštitnom mjerom i nasilnim osobama kojima su izrečene zaštitne mjere. Također članom 42. ovog Zakona propisana je obaveza Centra da prati izvršenje izrečenih

mjera, obavještava nadležni sud o izvršenju mjere, predlaže prekid ili produženje ili zamjenu mjere drugom mjerom. Po prijemu rješenja kojim se počiniocu izriče odgovarajuća mjera, centar poziva žrtvu nasilja i sa istom razgovara o izrečenoj mjeri, kako bi utvrdio da li žrtva nasilja razumije sadržaj rješenja, značenje izrečene mjere i svoju poziciju tokom trajanja mjere, te upućuje žrtvu na obavezu da o kršenju mjere redovno informira centar. Centar žrtvi nasilja pruža psihološku podršku, socijalnu podršku, predlaže mogućnost korištenja terapijskih usluga u porodičnom savjetovalištu ili drugom savjetovalištu, po potrebi korištenje usluga centra za mentalno zdravlje u zajednici, ali i usluga drugih organizacija i ustanova za koje procijeni da bi mogle doprinijeti osnaživanju žrtve. Centar za socijalni rad nakon prijema rješenja o izrečenoj mjeri poziva počinioca nasilja, kako bi provjerio da li je i koliko sadržaj rješenja počiniocu nasilja jasan, da li razumije značenje i svrhu rješenjem izrečene mjere, posljedice nepostupanja po izrečenoj mjeri, te da ga upozna sa mogućim posljedicama ukoliko nastavi sa nasilničkim ponašanjem. Također, centar ga upoznaje i sa podrškom koju mu centar, i druge institucije sa kojima centar saraduje, mogu pružiti kako bi promijenio svoje ponašanje. Istovremeno centar nastoji akcentirati svoju obavezu da prati izvršenje mjere, da o toku izvršenja mjere ima obavezu izvještavati sud, te da ima obavezu predložiti sudu zamjenu izrečene mjere drugom mjerom, obustavu mjere, ali i njeno produženje. Stručni radnici centra po potrebi tokom trajanja mjere odlaze na adresu počinioca nasilja ili žrtve. Kontaktiraju ih telefonom, posjećuju, te na drugi način komuniciraju s predstavnicima drugih institucija koje su uključene u podršku žrtvi ili u izvršenje mjere izrečene počiniocu nasilja. Razmjenjuju pismeno ili usmeno mišljenje i pitanja od značaja za izvršenje mjere kao i za zaštitu žrtve. Informacije koje prikupe tokom praćenja izvršenja mjere po potrebi dostavljaju nadležnom sudu (Hrnčić, Bećirović,2018).

Tabela 1: Zaštitne mjere izrečene počiniocima nasilja na području Grada Cazina za period od 2021.-2023. godine

Br.	Zaštitne mjere	Broj izrečenih zaštitnih mjera
1.	Udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora i zabrana vraćanja u stan, kuću ili neki drugi stambeni proctor	1

2.	Zabrana približavanja žrtvi nasilja	136
3.	Zabrana uznemiravanja i uhođenja osobe izložene nasilju	83
4.	Obavezan psihosocijalni tretman	10
5	Obavezno liječenje od ovisnosti	-
6.	Privremeno lišenje slobode i zadržavanje	-
	UKUPNO	230

Izvor: Podaci JU Centra za socijalni rad Cazin, 2024.

Prema podacima JU Centra za socijalni rad za period od 2021-2023.godine ukupan broj izrečenih zaštitnih mjera je 230. Prema istim podacima može se zaključiti da se najčešće izriču mjera zabrana približavanja i zabrana uznemiravanja počiniocima nasilja, dok mjere obavezno liječenje od ovisnosti i privremeno lišenje slobode i zadržavanje nisu nikako izrečene u protekle tri godine.

2.2.4. Uloga policije u u slučajevima nasilja u porodici

Policija ima jednu od ključnih uloga u odgovoru na nasilje u porodici. Od efikasng rada policije u velikoj mjeri zavisi zaštita žrtava nasilja. Policija je odgovorna za istragu i utvrđivanje odgovornosti počinitelaca nasilja. S obzirom da većinom žrtve pomoć prvo potraže u policiji i da policijski službenici ostvare prvi kontakt sa žrtvom, veoma je bitno da imaju znanja o nasilju nad ženama i da sa žrtvom rade profesionalci koji su obučeni za to. Nakon što policija zaprimi prijavu nasilja, prema Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici, dužni su izaći na teren u mjesto gdje je nasilje prijavljeno, poduzeti sve mjere na sprečavanju nasilja i utvrditi činjenično stanje. Nakon zaprimljene prijave nasilja, policija je dužna da podnese zahtjev sudu za izricanje zaštitnih mjera, a za koji nije potrebna saglasnost žrtve. Ukoliko policijski službenik na licu mjesta ustanovi da postoje osnove sumnje da je lice počinilo nasilje, istog će lišiti slobode i zadržati. Takođe prema Zakonu od zaštite od nasilja u porodici FBiH, policija je dužna voditi evidenciju o prijavljenim slučajevima nasilja u porodici i izrečenim zaštitnim mjerama. Prema

istom Zakonu, nakon zaprimljene prijave nasilja, policija je dužna odmah obavijestiti organ starateljstva i dostaviti službene zabilješke koje vodi vezano za slučaj i konsultirati se sa organom starateljstva o predloženoj zaštitnoj mjeri. Policija je dužna, po Zakonu, da ukoliko ima saznanje o nepostupanju po izrečenoj zaštitnoj mjeri da bez odlaganja obavijesti nadležni sud i predloži izricanje novčane kazne (Zakon o zaštiti od nasilja u porodici FBiH). Prema Krivičnom zakonu FBiH obaveza policije je da nakon što utvrdi da je učinjeno krivično djelo nasilje u porodici, podnese izvještaj nadležnom tužilaštvu o izvršenju krivičnog djela (Krivični zakon FBiH). Takođe je veoma bitno da policija surađuje sa drugim institucijama koje rade na problematici nasilja kako bi zajedno adekvatno pružili zaštitu žrtvama nasilja.

2.2.5. Uloga zdravstvenih ustanova u slučajevima nasilja u porodici

Kao što je već ranije navedeno, zdravstveni i socijalni radnici, nastavnici, odgajatelji, medicinske, obrazovne i druge ustanove i organi, kao i nevladine organizacije koji u obavljanju svoje dužnosti saznaju za učinjene radnje nasilja u porodici iz člana 7. stav 2. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, dužni su odmah po saznanju prijaviti učinjene radnje nasilja u porodici nadležnoj policijskoj upravi. Zdravstveni radnici prilikom pregleda pacijenta, mogu ustanoviti da je nad istim počinjeno nasilje ili u samom razgovoru sa žrtvom doći do tih saznanja. Nasilje utječe na fizičko, mentalno i seksualno zdravlje žena, a posljedice nasilje po zdravstveno zdravlje mogu biti dugotrajne. Zakon o zdravstvenoj zaštiti FBiH određuje „da se pod jednakim uvjetima na nivou Federacije BiH ostvaruje zdravstvena zaštita stanovništva i grupacija koje su izložene povećanom riziku te socijalno ugroženog stanovništva“ (član 12). Tako se pod ovim vidom zdravstvene zaštite navodi i „zdravstvena zaštita žrtava nasilja u zajednici koje nisu zdravstveno osigurane po nekom drugom osnovu, saglasno propisima koji uređuju status žrtava nasilja u zajednici.“⁹

Nakon što zdravstveni radnici identifikuju slučaj nasilja, dužni su izvršiti pregled i pružiti medicinsku pomoć. Takođe i zdravstveni radnici trebaju biti obučeni za rad sa žrtvom nasilja kako bi mogli na ispravan način pristupiti žrtvi koja mora steći povjerenje kako bi mogla ispričati šta se desilo. Ovo je posebno bitno ako je žena žrtva seksualnog nasilja. U sektoru

⁹ Zakon o zdravstvenoj zaštiti („Službene novine FBiH“, broj 46/2010 i 75/2013)

zdravstva provode se i zaštitne mjere, i to zaštitna mjera obaveznog liječenja od ovisnosti počinioca nasilja u porodici i zaštitna mjera obaveznog psihosocijalnog tretmana počinioca nasilja u porodici.

2.2.6. Uloga odgojno-obrazovnih ustanova u slučajevima nasilja u porodici

Bitna uloga odgojno-obrazovnih ustanova je u prepoznavanju nasilja nad djecom i zanemarivanja djece, a takođe kroz razgovore sa djecom prosvjetni radnici mogu doći do saznanja o nasilju nad drugim članovima porodice. Kao i svi drugi zaposleni u ustanovama i građani, zaposleni u odgojno-obrazovnim ustanovama su dužni prijaviti nasilje po saznanju. Što se tiče prijave nasilja, škola samo prepoznaje nasilje, ali ne ispituje niti dokazuje jer je to u nadležnosti drugih institucija. Bitna je i saradnja škole sa drugim ustanovama, posebno sa centrom za socijalni rad kako bi zajedno zaštitili najbolji interes djece, a i njegove porodice.

2.2.7. Uloga sigurne kuće u slučajevima nasilja u porodici

Prema Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici, radi osiguranja fizičke zaštite i ostvarivanja prava i interesa žrtve nasilja u porodici, bez straha i opasnosti po život, policija i organ starateljstva dužni su, uz prethodni pristanak žrtve, privremeno zbrinuti žrtvu nasilja u porodici u sigurnu kuću/sklonište, drugu odgovarajuću instituciju ili kod druge porodice. Žrtva nasilja u porodici privremeno se zbrinjava u sigurnu kuću na zahtjev policije ili organa starateljstva u trajanju najduže do šest mjeseci, a rok se može na zahtjev sigurne kuće produžiti uz pisanu saglasnost nadležnog organa starateljstva (Zakon o zaštiti od nasilja u porodici FBiH). Osnovna uloga sigurne kuće je fizička zaštita i sigurnost žrtve nasilja, ali pored toga sigurna kuća pruža žrtvama i psihosocijalnu podršku, savjetovanje, pravnu pomoć, medicinsku pomoć, a takođe neke sigurne kuće imaju programe ekonomskog osnaživanja žrtavana nasilja kroz programe prekvalifikacije, pomoć kod zapošljavanja. Sigurna kuća je od velikog značaja za žrtve nasilja jer se žrtve boravkom u sigurnoj kući osjećaju prihvaćeno i zaštićeno. Takođe sigurna kuća mora imati usku saradnju sa centrima za socijalni rad, policijom, pravosuđem. Na području BiH postoji osam sigurnih kuća, a na području FBiH pet sigurnih kuća koje djeluju u okviru nevladinih organizacija.

2.2.8. Uloga pravosuđa u slučajevima nasilja u porodici

Prema Krivičnom zakonu FBiH nasilje u porodici se tretira kao krivično djelo i to:

1. Ko nasiljem, drskim ili bezobzirnim ponašanjem ugrožava mir, tjelesnu cjelovitost ili duševno zdravlje člana svoje porodice, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.
2. Ko krivično djelo iz stava 1. ovog člana počini prema članu porodice s kojim živi u zajedničkom domaćinstvu, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.
3. Ako je pri počinjenju krivičnog djela iz st. 1. i 2. ovog člana upotrebljeno oružje, opasno oruđe ili drugo sredstvo prikladno da teško ozlijedi tijelo ili naruši zdravlje, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine
4. Ako je krivičnim djelom iz st. 1. do 3. ovog člana član porodice teško tjelesno ozlijeđen ili mu je zdravlje teško narušeno, ili ako je krivično djelo iz st. 1. do 3. ovog člana počinjeno prema djetetu ili maloljetniku, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do pet godina.
5. Ako je krivičnim djelom iz st. 1. do 4. ovog člana prouzrokovana smrt člana porodice, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od dvije do petnaest godina.
6. Ko usmrti člana porodice kojeg je prethodno zlostavljao, kaznit će se kaznom zatvora od najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora (Krivični zakon FBiH).

U okviru Zakona o krivičnom postupku FBiH provodi se utvrđivanje krivnje za počinjenje djela nasilja u porodici, a kojim je propisana i nadležnost postupajućeg tužilaštva i nadležnog suda. Prema Zakonu o krivičnom postupku FBiH osnovno pravo i dužnost tužioca je otkrivanje i progon počinitelja krivičnih djela koja su u nadležnosti suda. Tužioc može podići optužnicu ukoliko utvrdi da se radi o krivičnom djelu, a ukoliko nema krivičnog djela, tužilac donosi naredbu o obustavi istrage. Što se tiče nadležnosti suda, ista je definirana Zakonom o krivičnom postupku FBiH i ostvaruje se na različite načine u ovisnosti od faze postupka. Sud ima glavnu ulogu u izricanju zaštitnih mjera.¹⁰

¹⁰ Zakon o krivičnom postupku FBiH („Službene novine FBiH“, broj 35/05, 37/03, 53/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 9/09, 12/10, 8/13 i 59/14)

2.2.9. Uloga medija u slučajevima nasilja u porodici

Mediji svakodnevno izvještavaju o nasilju nad ženama, što je sa jedne strane pozitivno da je taj problem prepoznat i da se o njemu govori, a sa druge strane nailazimo i na neprofesionalno izvještavanje o takvim slučajevima. Mediji imaju veliki utjecaj na društvo i zato je bitno da se radi na uanpređivanju medijskog izvještavanja i edukaciji novinara. Uloga medija je značajna u prevenciji nasilja jer govorom o nasilju i načinima zaštite žrtava nasilja, mogu osvijestiti građane i žrtve nasilja kako bi prijavili nasilje.

2.3. Multisektorski odgovor na nasilje u porodici

Multisektorska saradnja predviđena je Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici i predstavlja preduslov za efikasno djelovanje po pitanju nasilja u porodici. Multisektorski odgovor na nasilje u porodici predstavlja holistički i koordiniran pristup čiji je cilj uskladiti i uvezati programe i aktivnosti koje su razvile i koje primjenjuju različite institucije u oblasti postupanja u slučajevima nasilja u porodici, provedbe zaštitnih mjera i drugih oblika zaštite. Tu spadaju ustanove koje pružaju psihosocijalnu zaštitu (centri za socijalni rad, centri za mentaln zdravlje), provode zakone (policija, tužilaštvo i sudovi), zdravstvene ustanove, kao i specijalizirane nevladine organizacije koje pružaju podršku žrtvama nasilja (Hrnčić, Bećirović,2018). Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici kantonalne vlade su dobile obavezu da usvoje programe mjera za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici. Zakonom je predviđeno i formiranje kantonalnih koordinacionih timova, kao i općinskih multisektorskih timova koje čine svi subjekti zaštite. U USK-u djeluje Koordinacioni tim za praćenje realizacije Protokola postupanja nadležnih institucija u slučajevima nasilja u porodici, a u Gradu Cazinu formiran je Multisektorski tim za borbu protiv nasilja u porodici. Zajednička suradnja te adekvatno postupanje svih institucija u pružanju pomoći žrtvama predstavljaju dobar put ka boljoj zaštiti svake žrtve nasilja.

III REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Cilj ovog istraživanja jeste doći do odgovora na pitanje koja je to uloga centra za socijalni rad u zaštiti žena od nasilja u porodici, na koji način i u kojoj mjeri centar osigurava tu zaštitu. S obzirom na to, biće prikazani statistički podaci Centra za socijalni rad Cazin o rasprostranjenosti nasilja, kao i rezultati anketnog istraživanja u kojem su učestvovalе žene žrtve nasilja i korisnice Centra za socijalni rad Cazin.

3.1. Rasprostranjenost nasilja u porodici na području Grada Cazina

Koliko je rasprostranjeno nasilje u porodici teško je utvrditi jer se na nasilje i dalje gleda kao privatni problem i zbog toga slučajevi nasilja ostaju neprijavljeni. Prema podacima Centra za socijalni rad Cazin, najveći broj žrtava nasilja su žene, kao i djeca. Takođe iz evidencija centra vidljivo je da su žene te koje se u najvećem broju obraćaju u centar i traže zaštitu. Kroz sljedeću tabelu prikazaću stanje na području Grada Cazina u periodu od 2021-2023 godine.

Tabela 2: Statistički podaci za vremenski period od 2021-2023.godine dobiveni od Centra za socijalni rad Cazin

Godina	Broj prijavljenih slučajeva nasilja	Broj izrečenih zaštitnih mjera od strane suda	Broj osoba smještenih u sigurnu kuću
2021	45	69	15
2022	61	67	36
2023	65	94	15
Ukupno	171	230	66

Izvor: Podaci JU Centra za socijalni rad Cazin, 2024.

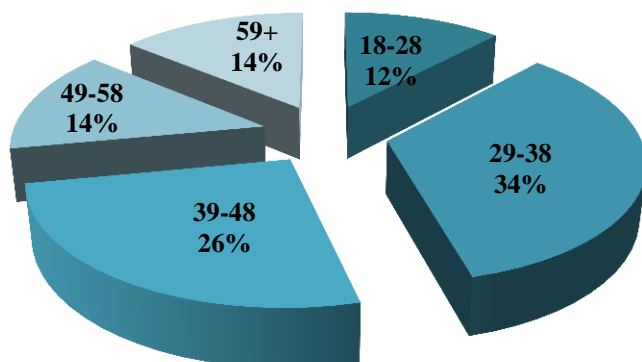
Prema podacima dobivenim od JU centra za socijalni rad Cazin vidljivo je da se broj prijavljenih slučajeva nasilja u periodu od 2021.godine do 2023.godine povećavao, kao i broj izrečenih zaštitnih mjera. Svakoj osobi koja je počinila nasilje od strane suda izrečena je najmanje jedna, a najviše tri zaštitne mjere. Što se tiče broja osoba koje su smještene u Sigurnu kuću, u 2022.godini se taj broj povećao u odnosu na 2021.godinu, ali u 2023.godini došlo je do smanjenog broja osoba smještenih u sigurnu kuću.

3.2. Rezultati anketnog istraživanja

Istraživanje je obuhvatilo 50 ispitanika. U istraživanju su učestvovala žene koje su bile izložene nasilju u porodici, kao i žene korisnice usluga Centra za socijalni rad Cazin. Anketno istraživanje je vršeno u maju 2024.godine. Istraživački zahtjevi su ispunjeni s obzirom da je svih 50 ispitanika popunilo upitnik. Anketa se sastoji od 27 pitanja koja su formulirana u skladu sa zahtjevima naslova teme rada.

-Analiza podataka

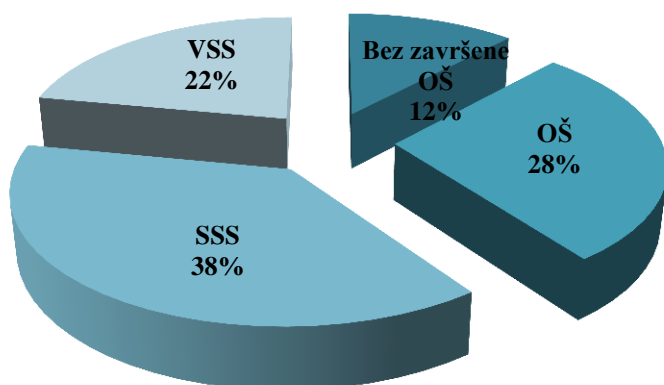
Grafikon 1: *Dob*

Prvo pitanje odnosilo se na dob ispitanica. Njih 6 je u dobi od 18-28 godina starosti, 17 u dobi od 29-38 godina, 13 u dobi od 39-48 godina, 7 u dobi od 49-58 godina, te takođe 7 u dobi preko

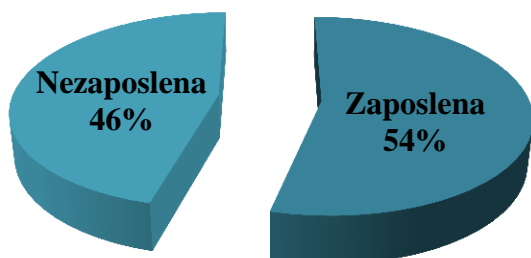
59 godina starosti. Na osnovu dobivenih podataka vidimo da su učesnice ankete svih dobnih skupina, ali da ih je najviše bilo u dobi od 29-38 godina starosti.

Grafikon 2: *Stepen obrazovanja*

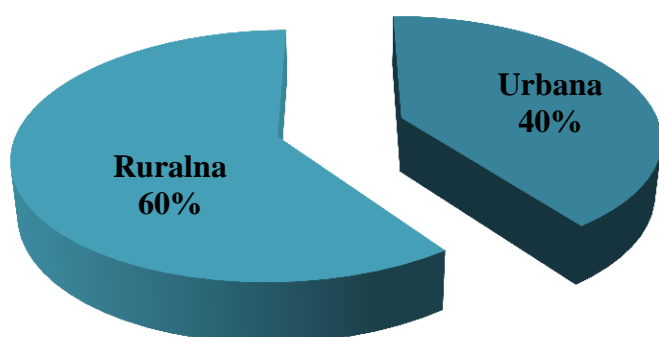
Što se tiče obrazovanja učesnica ankete, najveći broj njih ima srednju stručnu spremu, odnosno njih 19, zatim 14 sa osnovnim obrazovanjem, 11 sa visokom stručnom spremom, te 6 bez završene osnovne škole. Prema ovim rezultatima vidljivo je da žrtva nasilja može biti bilo koja žena bez obzira na njen stepen obrazovanja.

Grafikon 3: *Radni status*

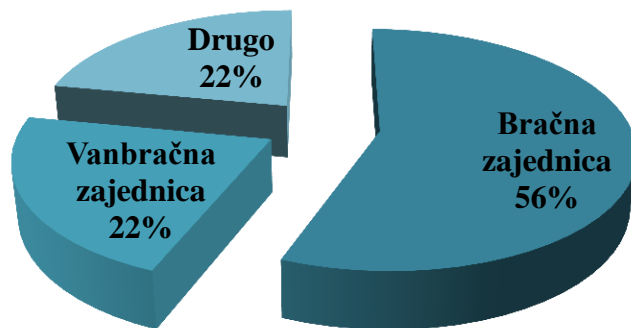
Ispitujući radni status došli smo do rezultata da je veći broj žena učesnica ankete koje su nezaposlene, njih 27, ali da je samo malo manji broj onih koje su zaposlene, 23. Ovaj rezultat, da je veći broj nezaposlenih žena ne inenađuje s obzirom da žene uglavnom trpe nasilje zbog finansijske ovisnosti o nasilniku.

Grafikon 4: *Sredina iz koje dolaze ispitanice*

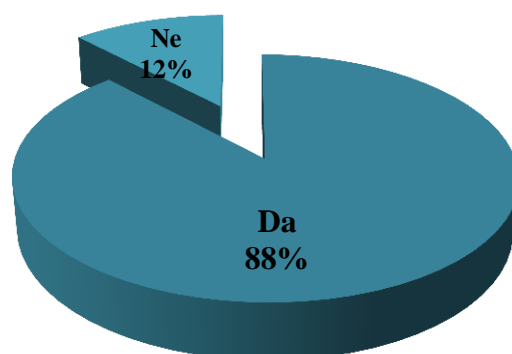
Žene učesnice ankete u većem broju dolaze iz ruralne sredine, odnosno njih 30, dok njih 20 živi u urbanoj sredini. Iako postoje mišljenja da žene koje dolaze iz ruralne sredine manje prijavljuju nasilje jer se smatra da su manje upućene u svoja prava, ovi rezultati pokazuju to ipak nije tako. Takođe postoje mišljenja da žene koje dolaze iz urbane sredine neće prijaviti nasilje zbog stida i stigmatizacije.

Grafikon 5: *Bračni status*

Od 50 učesnica ankete, njih 28 je označilo da je u bračnoj zajednici, dalje 11 u vanbračnoj zajednici, te takođe 11 je označilo nešto drugo što podrazumijeva razvedene žene, udovice i slobodne.

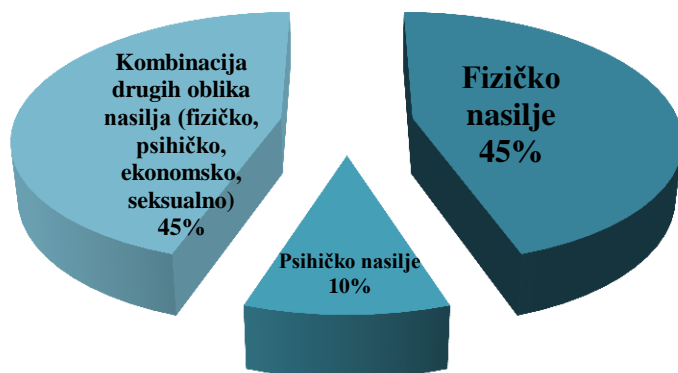
Grafikon 6: *Izloženost nasilju*

Na pitanje da li su u nekom periodu svog života bili izloženi nasilju, od 50 žena koje su učestvovalе u anketi njih 44 je odgovorilo da je bilo izloženo nasilju, dok samo 6 žena nije

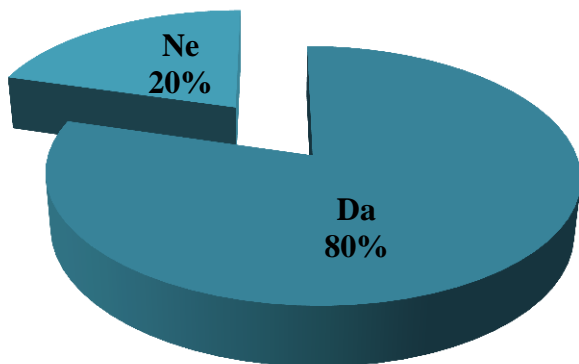
iskusilo nikakav oblik nasilja. Iz dobivenih odgovora možemo zaključiti da je većina ispitanica doživjela neki oblik nasilja u toku svog života, a prema podacima Gender centra FBiH oko 48% žena je iskusilo neki oblik nasilja.

Grafikon 7: Vrsta nasilja kojem su ispitanice bile izložene

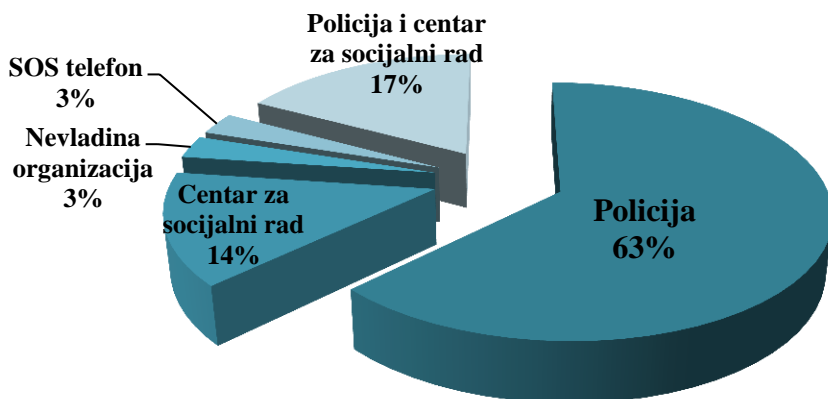
Od 44 žene koje su odgovorile da su bile izložene nekoj od vrsta nasilja, njih 22 je odgovorilo da je to bilo fizičko nasilje, njih 5 je bilo izloženo psihičkom nasilju, 12 žena je trpilo i psihičko i fizičko nasilje, 2 žene fizičko, psihičko i ekonomsko, 1 žena fizičko i ekonomsko i 2 žene su bile izložene fizičkom i seksualnom nasilju. Većina ispitanica je doživjela fizičko nasilje, ali iz dosadašnje prakse mogu zaključiti da uz fizičko nasilje žrtva doživljava i psihičko nasilje, ali da često žrtva taj oblik nasilja ne prepozna.

Grafikon 8: *Prijava nasilja*

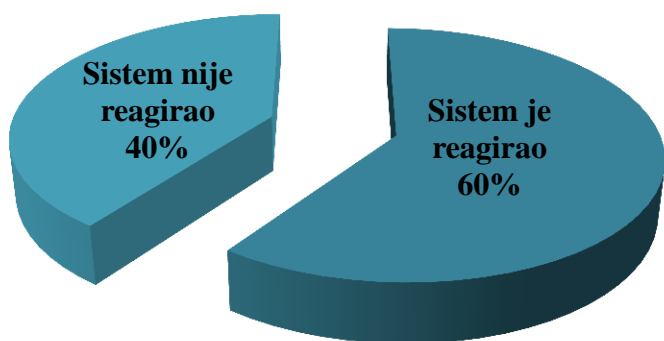
Od 44 žene koje su bile izložene nekoj od vrsta nasilja njih 35 je prijavilo nasilje, dok njih 9 nije. Žene iz mnogih razloga ne prijavljuju nasilje, većinom zbog finasijske ovinosti o nasilniku, nepovjerenja u sistem, te većina nije dovoljno informisana o načinima zaštite od nasilja. Također žrtve osjećaju neku vrstu srama, krive same sebe zbog toga što im se dešava te ne žele da budu stigmatizirane u društvu te problem nasilja i dalje smatraju kao privatni problem.

Grafikon 9: *Kome ste prijavili nasilje?*

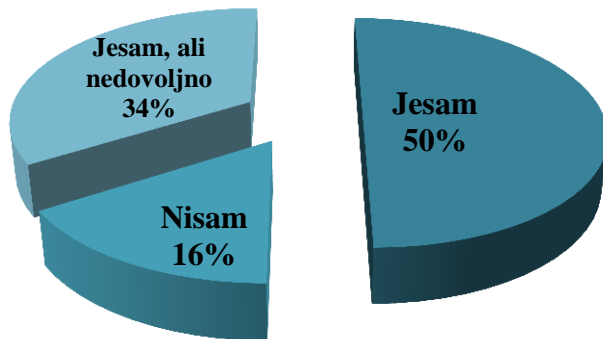
Od 35 žena koje su prijavile nasilje, njih 22 je prijavu podnijelo u policiji, 5 u centru za socijalni rad, jedna žena je prijavila nasilje nevladinoj organizaciji, te jedna žena putem SOS telefona. Takođe 6 žena je nasilje prijavilo i policiji i centru za socijalni rad. Iako je većina ispitanica odgovorila da je prijavila nasilje, postoje i žrtve nasilja koje ne prijave nasilje iz razloga što nemaju povjerenje u institucije.

Grafikon 10: *Reakcija sistema na prijave*

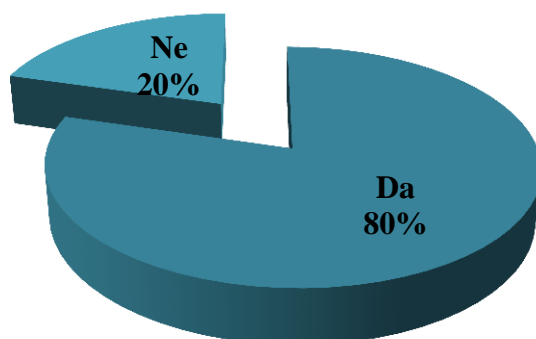
Na pitanje da li je sistem reagirao na Vašu prijavu, odnosno da li Vam je pružena zaštita, broj žena ispitanica koje su odgovorile da jest sistem reagirao je 33, dok su 2 žene odgovorile da na njihovu prijavu sistem nije reagirao. Ohrabrujuća činjenica je da na veliki broj prijava sistem reaguje i pruža zaštitu žrtvama nasilja, ali nažalost postoje slučajevi kad sistem ne poduzima nikakve radnje po pitanju prijave te iz tog razloga dolazi do nepovjerenja u nadležne institucije.

Grafikon 11: *Informisanost o nadležnosti centra*

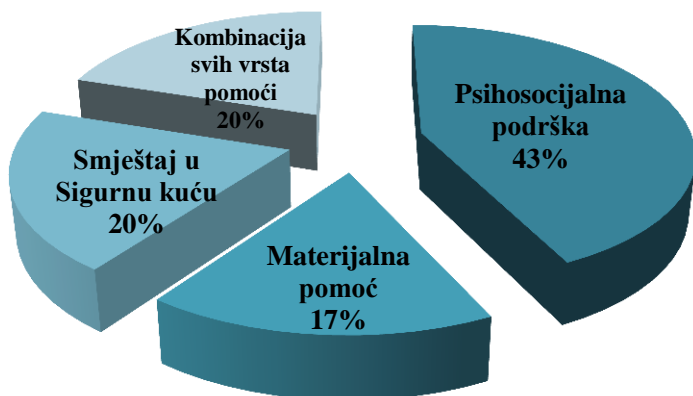
Na pitanje da li ste upoznati s tim koju vrstu pomoći i podrške pruža centar za socijalni rad u slučajevima nasilja u porodici 25 žena ispitanica je odgovorilo da jeste upoznato što je vrlo pozitivno. Nije upoznato 8 žena, a 17 je odgovorilo da jeste, ali nedovoljno. Upravo iz ovog razloga što nisu dovoljno informisane, žene ne prijavljuju nasilje.

Grafikon 12: *Uključenost centra za socijalni rad*

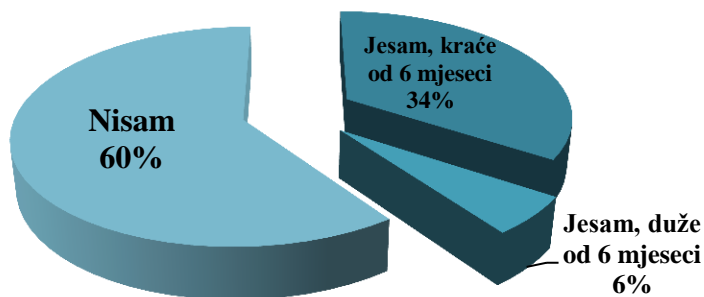
Od 44 žene koje su prijavile nasilje, njih 35 je odgovorilo da je centar za socijalni rad bio uključen u njihov slučaj, dok je 9 žena odgovorilo da nije. Ova činjenica je ohrabrujuća jer znači da žrtve nasilja većinom imaju povjerenje u centar za socijalni rad.

Grafikon 13: *Pomoć centra za socijalni rad*

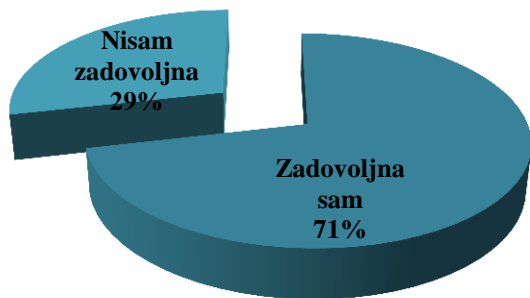
Broj žena učesnica ankete koje su koristile neku vrstu pomoći centra za socijalni rad je 35. Većina njih je od centra dobila psihosocijalnu podršku, manji broj materijalnu pomoć i njih 14 je koristilo uslugu smještaja u Sigurnu kuću. Jedan broj žena je koristio sve vrste podrške koju pruža centar za socijalni rad.

Grafikon 14: *Smještaj u sigurnu kuću*

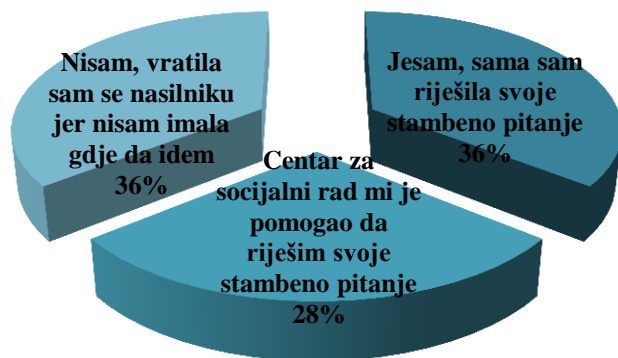
Od 35 žena ispitanica koje su prijavile nasilje u porodici, njih 14 je bilo smješteno u sigurnoj kući. Njih 12 je boravilo u sigurnoj kući kraće od 6 mjeseci, dok su 2 žene bile duže od 6 mjeseci. Žrtva nasilja se može zbrinuti u sigurnu kuću u trajanju najduže do 6 mjeseci, ali se ovaj rok može produžiti na zahtjev sigurne kuće uz pisanu saglasnost nadležnog organa starateljstva. Veći broj žena ispitanica nije bilo smješteno u sigurnu kuću, odnosno njih 21.

Grafikon 15: *Usluge sigurne kuće*

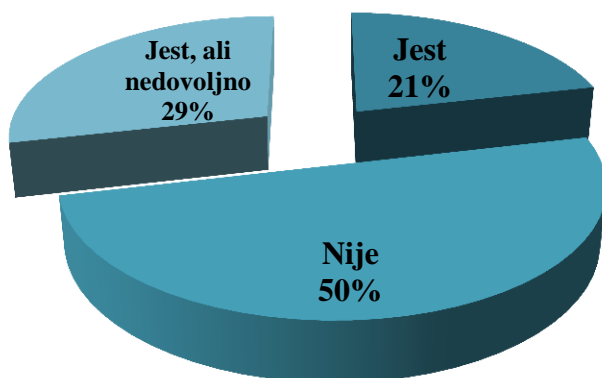
Što se tiče usluge smještaja i podrške koju su dobile u sigurnoj kući, 10 ispitanica je bilo zadovoljno, dok njih 4 su odgovorile da su nezadovoljne uslugama koje su dobile u sigurnoj kući. Uglavnom su žene nezadovoljne s tim što su u sigurnoj kući smještene različite kategorije žena i djece, što nemaju očekivani mir te što moraju poštovati pravila kuće.

Grafikon 16: *Stambeno pitanje nakon izlaska iz sigune kuće*

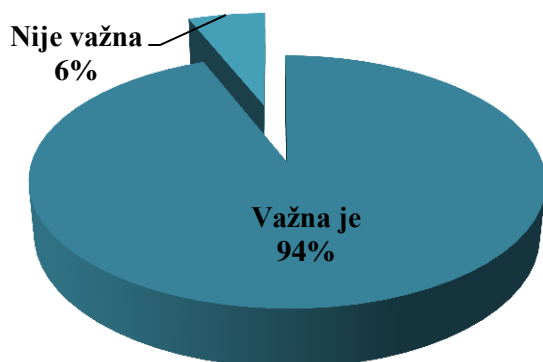
Jedan od većih problema nakon izlaska iz sigurne kuće predstavlja stambeno pitanje žrtve. Nakon izlaska iz sigurne kuće, 5 žena je samo uspjelo da riješi svoje stambeno pitanje, za 4 žene centar za socijalni rad je riješio stambeno pitanje. Pet žena je izjavilo da se moralo vratiti nasilniku što nažalost rezultira recidivom nasilja.

Grafikon 17: *Finansijska pomoć centra nakon izlaska iz sigurne kuće*

Što se tiče finansijske pomoći centra za socijalni rad nakon izlaska iz sigurne kuće, 7 žena je reklo da nisu dobili nikakvu pomoć, 3 žene jesu, a 4 su dobile pomoć, ali to nije bilo dovoljno za obezbjeđenje životnih potreba.

Grafikon 18: *Značaj uloge centra za socijalni rad u zaštiti žena od nasilja u porodici*

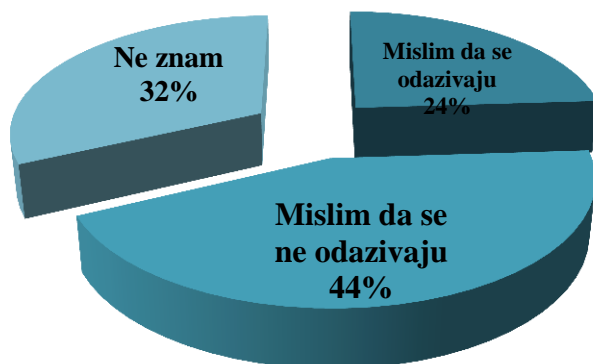
Po dobivenim rezultatima kod ovog pitanja može se zaključiti da žrtve nasilja ipak imaju povjerenja u rad centra za socijalni rad. Da je uloga centra za socijalni rad važna u zaštiti žena od nasilja u porodici smatra 47 žena, dok 3 žene smatraju da nije važna.

Grafikon 19: *Rad centra za socijalni rad sa nasilnicima*

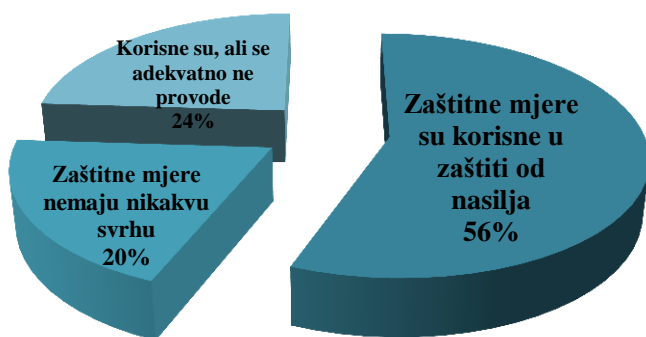
Na pitanje mislite li da bi rad centra za socijalni rda sa nasilnicima doprinio smanjenju nasilja, 36 ispitanica smatra da bi to doprinijelo smanjenju nasilja, dok njih 14 smatra da ne bi.

Grafikon 20: *Suradnja nasilnika sa centrom*

Većina žena učesnica u anketi smatra, njih 22, smatraju da se nasilnici ne odazivaju na pozive centra i ne surađuju sa centrom, dok njih 12 ipak misli da se odazivaju, a 16 žena je odgovorilo da ne zna. U mojoj dosadašnjoj praksi u radu sa nasilnicima, pokazalo se da se isti rijetko odazivaju na pozive centra, odnosno ne žele surađivati sa centrom niti raditi na rješavanju svog problema.

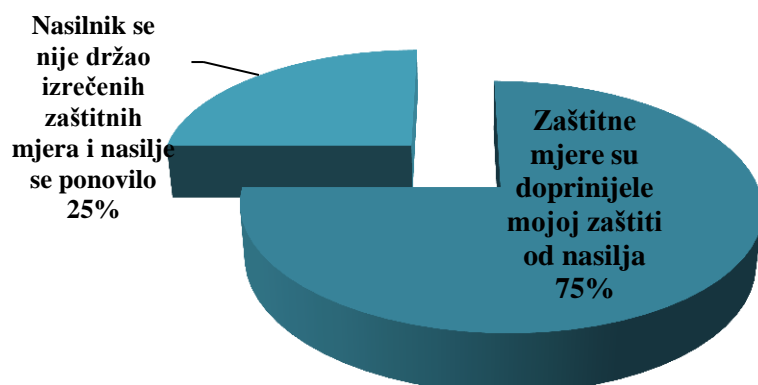
Grafikon 21: *Svrha zaštitnih mjera*

Od 50 učesnica ankete, njih 28 smatra da zaštitne mjere izrečene od strane suda mogu zaštititi žrtvu nasilja, 10 žena smatra da nemaju nikakvu svrhu, dok njih 12 smatra da su korisne, ali da

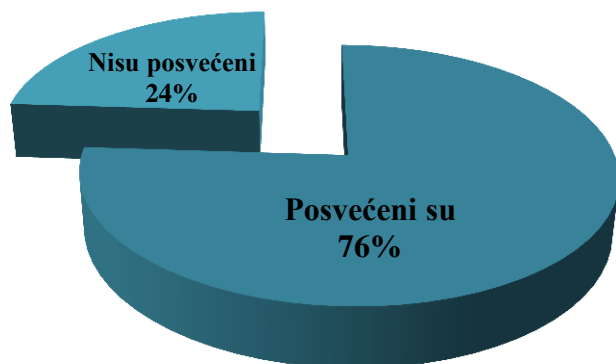
se adekvatno ne provode. Postoji mnogo problema u vezi zaštitnih mjera, kao što je npr. situacija kad je izrečena zaštitna mjera zabrana približavanja, a žrtva i dalje ostaje u kući sa nasilnikom, kod provođenja obaveznog psihosocijalnog tretmana ne postoji način da se nasilnik obaveže na tretman, niti kod upućivanja nasilnika na obavezno liječenje od ovisnosti.

Grafikon 22: *Da li se nasilnici pridržavaju izrečenih zaštitnih mjera?*

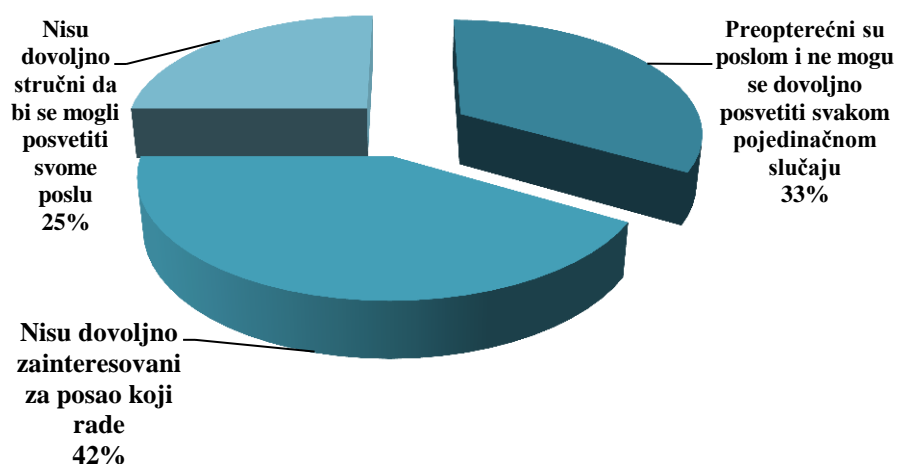
Kod izrečenih zaštitnih mjera često dolazi do kršenja istih od strane nasilnika, ali i u većini slučajeva doprinose zaštiti što vidimo iz odgovora na ovo pitanje. Od 35 žena koje su prijavile nasilje, za njih 27 zaštitne mjere su doprinijele zaštiti, dok za njih 9 nisu te se nasilje ponovilo i nakon izrečenih zaštitnih mjera.

Grafikon 23: *Posvećenost stručnih radnika centra za socijalni rad svome poslu*

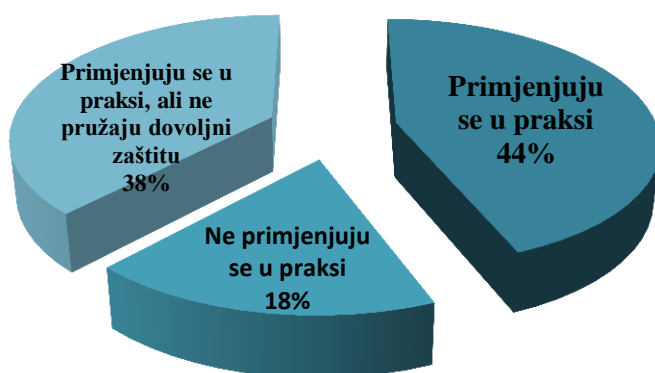
U postupanju sa radom sa žrtvom nasilja, stručni radnici centra igraju veoma bitnu ulogu. Kako rade sa osjetljivim skupinama, moraju biti dovoljno senzibilizirani, empatični, odgovorni i posvećeni svome poslu kako bi žrtvu mogli zaštititi na najbolji način. Kroz odgovore na ovo pitanja vidimo da većina žrtava nasilja, odnosno njih 38 smatra da su stručni radnici posvećeni svome poslu, dok njih 12 smatra da nisu.

Grafikon 24: *Zašto stručni radnici nisu dovoljno posvećeni svom poslu?*

Od 12 ispitanica koje su odgovorile da smatraju da stručni radnici centra (socijalni radnik, psiholog, pedagog,...) nisu dovoljno posvećeni svome poslu, njih 4 smatraju da je razlog tome da su radnici centra preopterećeni poslom i zbog toga se ne mogu dovoljno posvetiti svakome pojedinačnom slučaju. Da nisu zainteresovani za posao koji rade smatra 5 žena, dok 3 misle da radnici centra nisu dovoljno stručni da bi se mogli posvetiti svome poslu.

Grafikon 25: Zakoni o zaštiti od nasilja u porodici

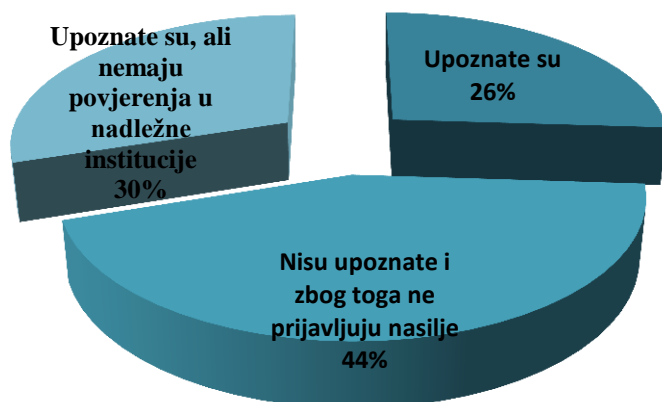
Što se tiče Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, 22 ispitanice smatraju da se postojeći Zakoni primjenjuju u praksi, njih 9 smatra da nisu, dok 19 žena smatra da se primjenjuju u praksi, ali da ne pružaju dovoljnu zaštitu od nasilja.

Grafikon 26: Rad nadležnih institucija

Po ovim rezultatima možemo zaključiti da ipak žene vjeruju u rad nadležnih institucija i pružaju dovoljnu zaštitu s obzirom da je tako odgovorilo 36 žena, dok njih 14 smatra da ne pružaju dovoljnu zaštitu.

Grafikon 27: Informiranost žrtava nasilja o oblicima zaštite

Informiranost žrtava nasilja o oblicima zaštite koja im se može je jedno od značajnijih pitanja. Žene su malo upoznate s tim da postoje institucije koje ih mogu zaštititi i zbog toga ne

prijavljaju nasilje što su potvrdile i 22 žene učesnice ankete. Njih 13 smatra da su upoznate, a njih 15 da su upoznate, ali da nemaju povjerenje u nadležne institucije i zbog toga ne prijavljuju nasilje.

IV ZAKLJUČAK

Porodica je mjesto gdje bi se trebali osjećati voljeno i zaštićeno. Međutim, unutar nekih porodica odnosi su narušeni i često se usljed tih narušenih odnosa dešava nasilje u porodici. Nasilje u porodici predstavlja veoma kompleksan problem i najčešće se gleda kao privatni problem, ne problem društva. Nasilje u porodici je globalni fenomen i prisutan je u svim društvima. Ono je jedan od najučestalijih oblika kršenja ljudskih prava. Žrtve nasilja mogu biti svi, a najčešće su to žene i djeca. Kao što je već ranije navedeno, prema podacima Agencije za ravnopravnost spolova u BiH svaka treća žena je žrtva nasilja, a svaka druga starija od 15 godina doživjela je neki oblik nasilja. Svaka žena treba da ima pravo na zaštitu od nasilja u društvu, a posebno od nasilja u porodici. Nasilje nad ženama nije privatna stvar, te je obaveza nadležnih institucija da preuzmu odgovornost i pruže zaštitu ženama od nasilja.

Cilj istraživanja u ovom radu je bio doći do odgovora na pitanje koja je to uloga centra za socijalni rad u zaštiti žena od nasilja u porodici, na koji način i u kojoj mjeri centar osigurava tu zaštitu kao i doći do saznanja o tome koliko centar radi na prevenciji nasilja u porodici, da li postoji međusektorska saradnja i da li i u kojoj mjeri prevencija doprinosi smanjenju nasilja.

Prva posebna hipoteza glasi: “Centar za socijalni rad često ne može osigurati žrtvi nasilja sve osnovne životne potrebe zbog nedostatka finansijskih sredstava.” Hipoteza je potvrđena odgovorima učesnica ankete na pitanja koja se tiču pomoći centra za socijalni rad, odnosno da li im je centar pružio neku vrstu pomoći, a gdje su iste potvrdile da je mali broj njih kojima je centar za socijalni rad osigurao osnovne životne potrebe.

Druga i treća posebna hipoteza odnose se na smještaj u Sigurnu kuću gdje su ispitanice svojim odgovorima potvrdile da su sve bile smještene u Sigurnu kuću u Bihaću jer u Gradu Cazinu ne postoji smještaj za žrtve nasilja.

Četvrta posebna hipoteza glasi: “Nakon izlaska iz Sigurne kuće žrtve moraju same sebi obezbjediti dugoročno stambeno i materijalno pitanje jer je pomoć Centra kratkoročna te je žrtva ponekad i primorana vratiti se nasilniku jer je finansijski ovisna o istom.” Hipoteza je potvrđena odgovorima na pitanje vezano za obezbjeđenje stambenih uslova nakon izlaska iz Sigurne kuće gdje je jedan broj ispitanica potvrdio da su nakon izlaska iz sigurne kuće same morale riješiti

svoje stambeno pitanje, a isti broj žena se moralo vratiti nasilniku jer nisu imale gdje. Za manji broj žena centar za socijalni rad je riješio stambeno pitanje.

Peta posebna hipoteza glasi: “U centrima za socijalni rad nisu obezbjeđena dovoljna finansijska sredstva namjenjena žrtvama nasilja”, a koja je potvrđena odgovorima ispitanica da veći broj njih nije dobio finansijsku pomoć od centra za socijalni rad.

Šesta posebna hipoteza se odnosi na počinioce nasilja i glasi: “Osobe koje su počinile nasilje nerijetko odbijaju suradnju sa Centrom te je rad s istima otežan.” Hipoteza je potvrđena odgovorima na pitanje koliko se nasilnici često odazivaju na pozive centra i surađuju sa centrom, a na koje je veći broj ispitanica odgovorilo da nasilnici odbijaju suradnju sa centrom za socijalni rad i da se ne odazivaju na pozive centra.

Sedma hipoteza glasi: “Izrečene zaštitne mjere često ne postižu svoju svrhu, nasilnici krše mjere, te žrtve često ostaju sa nasilnicima u istom stambenom prostoru te je teško provoditi zaštitne mjere.” Hipoteza je djelimično potvrđena s obzirom da je u praksi česta pojava da se nasilnici ne pridržavaju izrečenih zaštitnih mjera (evidencija Centra za socijalni rad Cazin), ali veći broj učesnica ankete koje su doživjele nasilje smatra da zaštitne mjere imaju svoju svrhu i da su u njihovom slučaju zaštitne mjere doprinijele njihovoj zaštiti od daljeg nasilja.

Osma hipoteza glasi: “Nedostatak socijalnih radnika i stručnih radnika (psihologa, pedagoga) u centrima za socijalni rad, kao i preopterećenost centara sa administrativnim poslovima dovode do toga da se stručni radnici ne mogu u punom kapacitetu posvetiti problematici nasilja u porodici niti se baviti prevencijom nasilja.” Hipoteza je djelimično potvrđena jer veći broj učesnica ankete smatra da su socijalni radnici posvećeni svome poslu, ali u teorijskom djelu hipoteza je potvrđena.

Deveta posebna hipoteza glasi: “Neadekvatno postupanje nadležnih institucija kao stručnih radnika i nezadovoljavajuća primjena zakonskih odredaba utječu na povećanje broja žrtava nasilja.” Hipoteza nije potvrđena kroz anketno istraživanje s obzirom da veći broj žena žrtava nasilja smatra da se zakoni primjenjuju u praksi i da nadležne institucije pružaju dovoljnu zaštitu ženama od nasilja.

Deseta posebna hipoteza glasi: "Žene žrtve nasilja nisu dovoljno informirane o oblicima zaštite koju pruža centar za socijalni rad, finansijski su ovisne o počioniocima nasilja i zbog toga ne prijavljuju nasilje." Hipoteza je potvrđena odgovorima ispitanica koje su potvrdile da nisu dovoljno informirane o oblicima zaštite koju pruža centar za socijalni rad.

Na kraju možemo izvesti zaključak da je glavna hipoteza koja kaže da nedostatak finansijskih sredstava, nedostatak stručnog kadra u centrima za socijalni rad, nedovoljna stručna obučenosť za rad u oblasti porodičnog nasilja, nedovoljan broj sigurnih kuća, nedovoljna informiranost društva o oblicima zaštite koju centar može pružiti, kao i nedovoljna prevencija nasilja doprinose tome da se žrtvi nasilja ne može obezbjediti adekvatna zaštita, potvrđena kroz anketno istraživanje kao i kroz teorijski dio rada.

Iako je kroz ovo istraživanje utvrđeno da se žrtvi nasilja ne može obezbjediti adekvatna zaštita, a to je problem zbog neadekvatnih zakona i općenito stanja u društvu i državi, ipak postoje i socijalni radnici koji rade na problematici nasilja u porodici, a pružaju zaštitu i podršku žrtvama nasilja onoliko koliko je u njihovoj moći što smo vidjeli kroz odgovore ispitanica koje smatraju da su upravo takvi socijalni radnici posvećeni svom poslu.

V LITERATURA

1. Ajduković, M., Pećnik, N. (1994), Zlostavljanje i zanemarivanje, Revija za socijalnu politiku 1(3), Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
2. Ajduković, D., Ajduković, M. (2010), Nasilje u obitelji: što zdravstveni djelatnici mogu učiniti, Medicina fluminensis, Zagreb
3. Ajduković, D., Low, A., Sušac, N. (2011), Rodne razlike i prediktori partnerskog nasilja u mladenačkim vezama, Ljetopis socijalnog rada, str.527-553.
4. Ajduković, M., Pavleković, G. (2020), Nasilje nad ženom u obitelj, Društvo za psihološku pomoć, Zagreb
5. Babović, M. i dr. (2013), Rasprostranjenost i karakteristike nasilja nad ženama u BiH, Agencija za ravnopravnost spolova BiH, Sarajevo
6. Balić, S., Divanović, D., Ricijaš, N. (2001), Nasilje i ubojstva među intimnim partnerima, Kriminologija i socijalna integracija, 9 (1-2), 71-84
7. Deklaracija UN-a (1993), Deklaracija UN-a o eliminaciji nasilja nad ženama, Ujedinjeni narodi, Generalna skupština, Rezolucija 48/100
8. Čudina-Obradović, M., Obradović, J., (2006), Psihologija obitelji i braka, Golden Marketing-Tehnička knjiga, Zagreb
9. Giddens, A. (2007), Rod i spolnost, Globus, Zagreb
10. Hrnčić Z. i Bećirović F. (2018), Postupanje u slučajevima nasilja u porodici, Gender Centar FBiH, Sarajevo
11. Ignjatović, T. (2011), Nasilje nad ženama u intimnom partnerskom odnosu: model koordiniranog odgovora zajednice, Rekonstrukcija ženski fond, Novi Sad
12. Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (2011), Istanbul
13. Krivični zakon FBiH, ("Službene novine Federacije BiH" br. 36/03)
14. Ljudska prava žena žrtava nasilja (2019), Centar za edukaciju Pro educa, Banja Luka
15. Miković, B. (2009), Zaštita od nasilja u porodici u Zakonodavstvu FBiH, Časopis za društvena pitanja (str.199-216)

16. Misija OSCE-a u BiH (2011), Krivična odgovornost i sankcioniranje počinitelja nasilja u porodici- Analiza i preporuke o krivičnopravnim sankcijama u predmetima nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini
17. Mušić, S. (2018), Nasilje u porodici kroz pravni okvir u Bosni i Hercegovini, Zbornik radova Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru br. XXVI., (str. 168 – 187)
18. Pekinška deklaracija (1995), Sarajevo: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH
19. Porodični zakon FBiH, („Službene novine Federacije BiH“ broj 35/05)
20. Sesar K., Hrnčić Z. i Bećirović F. (2018), Rad sa osobama koje su počinile nasilje u porodici, Gender Centar FBiH, Sarajevo
21. Termiz, Dž. (2022), Metodologija društvenih nauka, Fakultet političkih nauka; Međunarodno udruženje metodologa društvenih nauka, Sarajevo
22. UN (1979), Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žene
23. Zakon o krivičnom postupku FBiH („Službene novine FBiH”, broj 35/05, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 9/09, 12/10, 8/13 I 59/14)
24. Zakon o zaštiti od nasilja u porodici, („Službene novine Federacije BiH“ broj 20/13)
25. Zakon o ravnopravnosti spolova („Službeni glasnik BiH br. 16/03)
26. Zakon o zdravstvenoj zaštiti („Službene novine FBiH”, broj 46/10 i 75/13)

VI PRILOZI

A N K E T A

Poštovane,

Pred Vama se nalazi anketa koja će biti korištena u svrhu izrade magistarskog rada na temu „**Uloga centra za socijalni rad u zaštiti žena od nasilja u porodici**“. Anketa je namijenjena ženama koje su bile izložene nasilju u porodici, kao i ženama korisnicama usluga Centra za socijalni rad. Sudjelovanje u anketi je potpuno dobrovoljno i anonimno, te će služiti isključivo u svrhu istraživanja.

Zahvaljujem na saradnji!

1. Dob

- a) 18-28
- b) 29-38
- c) 39-48
- d) 49-58
- e) 59 i više

2. Stepen obrazovanja

- a) Bez završene osnovne škole
- b) OŠ
- c) SSS
- d) VŠS
- e) VSS

3. Radni status

- a) Zaposlena
- b) Nezaposlena

4. U kojoj sredini živite?

- a) Urbana (grad)
- b) Ruralna (selo)

5. Bračni status

- a) Bračna zajednica
- b) Vanbračna zajednica
- c) Drugo

6. Da li ste u nekom periodu svog života bili izloženi nasilju?

- a) Da
- b) Ne

7. Ako jeste, kojoj vrsti nasilja ste bili izloženi?

- a) Fizičko
- b) Psihičko
- c) Seksualno
- d) Ekonomsko
- e) Drugo

8. Da li ste prijavili nasilje?

- a) Da
- b) Ne

9. Ako jeste, kome ste prijavili nasilje?

- a) Policija
- b) Centar za socijalni rad
- c) Zdravstvena ustanova
- d) Škola
- e) Nevladina organizacija
- f) SOS telefon

10. Da li je sistem reagirao na Vašu prijavu, odnosno da li Vam je pružena zaštita?

- a) Da
- b) Ne

11. Da li ste upoznati s tim koju vrstu pomoći i podrške pruža centar za socijalni u slučajevima nasilja u porodici?

- a) Jesam
- b) Nisam
- c) Jesam, ali nedovoljno

12. Da li je centar za socijalni rad bio uključen u Vaš slučaj?

- a) Da
- b) Ne

13. Ukoliko jeste, koju vrstu pomoći i podrške je Vama pružio centar za socijalni rad?

- a) Materijalna pomoć
- b) Smještaj u Sigurnu kuću
- c) Psihosocijalna podrška

14. Da li ste bili smješteni u Sigurnu kuću i koliko dugo?

- a) Jesam, kraće od 6 mjeseci
- b) Jesam duže od 6 mjeseci
- c) Nisam

15. Ako ste bili smješteni u Sigurnu kući, kako biste ocijenili smještaj i podršku koju ste dobili tamo?

- a) Zadovoljna sam
- b) Nisam zadovoljna

16. Nakon izlaska iz Sigurne kuće, da li ste bili stambeno obezbjeđeni?

- a) Jesam, sama sam riješila svoje stambeno pitanje
- b) Centar za socijalni rad mi je pomogao da riješim svoje stambeno pitanje
- c) Nisam, vratila sam se nasilniku jer nisam imala gdje da idem

17. Da li ste u centar za socijalni rad dobili finansijska sredstva koja bi Vam pomogla u prevazilaženju stanja socijalne potrebe?

- a) Jest
- b) Nije
- c) Jest, ali nedovoljno za obezbjeđenje životnih potreba

18. Smatrate li da je uloga Centra za socijalni rad važna u zaštiti žena od nasilja u porodici?

- a) Važna je
- b) Nije važna

19. Mislite li da bi rad Centra za socijalni rad sa nasilnicima doprinio smanjenju nasilja?

- a) Mislim da bi
- b) Mislim da ne bi

20. Po Vašem mišljenju, koliko se nasilnici često odazivaju na pozive centra i surađuju sa centrom?

- a) Mislim da se odazivaju
- b) Mislim da se ne odazivaju i odbijaju suradnju
- c) Ne znam

21. Smatrate li da izrečene zaštitne mjere od strane suda (Zabrana približavanja, zabrana uznemiravanja i dr.) mogu zaštititi žrtvu nasilja?

- a) Smatram da su zaštitne mjere vrlo korisne u zaštiti od nasilja
- b) Smatram da zaštitne mjere nemaju nikakvu svrhu
- c) Smatram da su korisne, ali da se adekvatno ne provode

22. Ukoliko ste Vi doživjeli nasilje i izrečene su zaštitne mjere prema osobi koja je počinila nasilje, da li su bile korisne, odnosno da li se nasilnik pridržavao izrečenih mjera?

- a) Jesu, izrečene mjere su doprinijele mojoj zaštiti od nasilja
- b) Nisu, nasilnik se nije držao izrečenih mjera i nasilje se ponovilo

23. Smatrate li da su stručni radnici centra za socijalni rad (socijalni radnik, psiholog, socijalni pedagog) dovoljno posvećeni svome poslu?

- a) Jesu
- b) Nisu

24. Ukoliko ste na prethodno pitanje odgovorili da nisu dovoljno posvećeni poslu, koji je razlog za to po vašem mišljenju?

- a) Mislim da su radnici centra preopterećeni poslom i ne mogu se dovoljno posvetiti svakom pojedinačnom slučaju
- b) Mislim da nisu dovoljno zainteresovani za posao koji rade
- c) Mislim da nisu dovoljno stručni da bi se mogli posvetiti svome poslu

25. Smatrate li da su Zakoni koji se tiču zaštite od nasilje u porodici primjenjeni u praksi?

- a) Jesu
- b) Nisu
- c) Smatram da se primjenjuju u praksi, ali da postojeći zakoni ne pružaju dovoljnu zaštitu od nasilja

26. Po Vama, da li nadležne institucije (policija, centar za socijalni rad) pružaju dovoljnu zaštitu žena od nasilja u porodici?

- a) Smatram da pružaju dovoljnu zaštitu
- b) Smatram da ne pružaju dovoljnu zaštitu

27. Smatrate li da su žene žrtve nasilja dovoljno upoznate sa svim oblicima zaštite koja im se može pružiti ?

- a) Upoznate su
- b) Nisu upoznate i zbog toga ne prijavljuju nasilje
- c) Upoznate su, ali nemaju povjerenja u nadležne institucije

Naziv odsjeka i/ili katedre: Socijalni rad

Predmet: _____

IZJAVA O AUTENTIČNOSTI RADOVA

Ime i prezime: Amra Hebilović

Naslov rada: Uloga centra za socijalni rad u zaštiti žena od nasilja u porodici

Vrsta rada: Završni magistarski rad

Broj stranica: 55

Potvrđujem:

- da sam pročitao/la dokumente koji se odnose na plagijarizam, kako je to definirano Statutom Univerziteta u Sarajevu, Etičkim kodeksom Univerziteta u Sarajevu i pravilima studiranja koja se odnose na I i II ciklus studija, integrirani studijski program I i II ciklusa i III ciklus studija na Univerzitetu u Sarajevu, kao i uputama o plagijarizmu navedenim na web stranici Univerziteta u Sarajevu;
- da sam svjestan/na univerzitetskih disciplinskih pravila koja se tiču plagijarizma;
- da je rad koji predajem potpuno moj, samostalni rad, osim u dijelovima gdje je to naznačeno;
- da rad nije predat, u cjelini ili djelimično, za stjecanje zvanja na Univerzitetu u Sarajevu ili nekoj drugoj visokoškolskoj ustanovi;
- da sam jasno naznačio/la prisustvo citiranog ili parafraziranog materijala i da sam se referirao/la na sve izvore;
- da sam dosljedno naveo/la korištene i citirane izvore ili bibliografiju po nekom od preporučenih stilova citiranja, sa navođenjem potpune reference koja obuhvata potpuni bibliografski opis korištenog i citiranog izvora;
- da sam odgovarajuće naznačio/la svaku pomoć koju sam dobio/la pored pomoći mentora/ice i akademskih tutora/ica.

Mjesto, datum

Sarajevo, 24.10.2024.godine

Potpis
